

ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ภาคที่ ๑๒

ลักษณะการพระราชพิธีโสกันต์ในรัชกาลที่ ๑

แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหม่อมเจ้าหญิงเบ้า

ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๑ กรมพระรามอัครเสนา

๙ ๙/
เมือยระกา พ.ศ. ๒๔๖๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแชนไขดวง ทรงเป็นเจ้าภาพจัดการศพหม่อมเจ้าหญิงเข้า ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๑ กรมพระรวมอิศเรศ มีรับสั่งมายังหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ว่ามีพระประสงค์จะทรงพิมพ์หนังสือเป็นของแจกในงานพระราชทานเพลิงศพหม่อมเจ้าหญิงเข้าสักเรื่อง ๑ ขอให้กรรมการหอพระสมุดฯ ช่วยเลือกเรื่องหนังสือแลจัดการพิมพ์ถวาย ข้าพเจ้าเป็นผู้เลือก คิดเห็นว่าหม่อมเจ้าหญิงเข้าเป็นหลานเธอในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งมพระชนมายุอยู่มาเป็นอย่างนี้ ถ้าหาเรื่องหนังสือซึ่งเนื่องในรัชกาลที่ ๑ ได้จะเหมาะดี พออยู่ในเวลาที่เลือกหาเรื่องหนังสือนั้น หอพระสมุดฯ ได้ร่างหมายรับสั่งการพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ แลหลานเธอครั้งรัชกาลที่ ๑ มา แล้วทราบว่าหมายรับสั่งครั้งโสกันต์เจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี มีอยู่ที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการอีกเรื่อง ๑ ทูลขอได้ประทานมา จึงรวมพิมพ์ไว้ในสมุดเล่มนี้ นับในหนังสือจำพวกลัทธิธรรมเนียมต่างๆ เป็นภาคที่ ๑๒ ถวายพระองค์เจ้าแชนไขดวงทรงแจกในงานศพหม่อมเจ้าหญิงเข้าตามพระประสงค์

ประวัติหม่อมเจ้าหญิงเข้า

หม่อมเจ้าหญิงเข้าเป็นหม่อมเจ้าองค์น้อยในพระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๑ กรมพระรวมอิศเรศ ประสูติที่วังข้างหลักเมือง เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๘๔ หม่อมพลับเป็นมารดา เมื่อหม่อมเจ้าหญิงเข้ามี

(๒)

ชนมายุได้ ๓ ปี กรมพระวชิรเสวีเสด็จสิ้นพระชนม์ พระบรมวงศ์เธอชั้น ๑ พระองค์เจ้าหญิงพลับเสด็จเข้ารับเข้าไปทรงดำรงเลี้ยงไว้ในพระบรมมหาราชวังต่อมาจนเจริญวัย ได้รับราชการเป็นตำแหน่งพนักงานทรงบาตร เมื่อในรัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลที่ ๕ เป็นพนักงานพระสุคนธ์แล้วมาเป็นพนักงานรักษาพระราชมณเฑียรภายใน ได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า แลเหรียญรัตนาภรณ์รัชกาลที่ ๔ ชั้นที่ ๔ เป็นเกียรติยศ

เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) หม่อมเจ้าหญิงเป๋ามีศรัทธาจะบำเพ็ญการกุศลให้เป็นถาวรประโยชน์ ทนทรัพย์มีแต่เครื่องเงินทองของรูปพรรณ จึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เพื่อจะสร้างสพานให้เป็นประโยชน์แก่มหาชนสักแห่ง ๑ ก็ทรงอนุโมทนาในกุศลเจตนาของหม่อมเจ้าหญิงเป๋่า โปรดฯ ให้เจ้าพนักงานจัดการจำหน่ายสิ่งของให้ไ้ราคาตามสมควร แล้วพระราชทานทุนทรัพย์ให้กรมศุขาภิบาลสร้างสพานที่ถนนจักรพงษ์ตรงเห็นชั้วทิศตะวันตก พระราชทานนามว่า “สพานรามบุตร” เมื่อการสร้างสำเร็จแล้วโปรดให้มีการฉลอง จัดเป็นงานหลวงทรงช่วยหม่อมเจ้าหญิงเป๋่า แลเสด็จพระราชดำเนินไปช่วยในเวลาหม่อมเจ้าหญิงเป๋่าทำพิธีเปิดสพานรามบุตร เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ มีรายการพิธีปรากฏอยู่ในหนังสือราชกิจจานุเบกษาถึง

การเปิดสะพานรามบุตรี

เจ้าพนักงานได้จัดการปลูกปราสาทกลางถนนต่อเชิงสะพานข้ามใต้คอน
น้ำวชิระสงคราม กันเป็นสองคอน สำหรับหม่อมเจ้าหญิงเข้า
พักคนหนึ่ง สำหรับพระสงฆ์สวดพระพุทธรูปคนหนึ่ง แลตั้ง
อาสนสงฆ์ตั้งโต๊ะหมู่เครื่องบูชาพระพุทธรูป ซึ่งเชิญไปจาก
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตั้งเครื่องนมัสการกระษะมุก แลตกแต่งสะพาน
ผูกเชือกแขวนไคมย่นตามคันไคกสองข้างทางในจังหวัดสะพานพร้อมแล้ว

วันที่ ๑๓ สิงหาคม วันโกสินทรศก ๑๒๘ พระสงฆ์สวดพระ
พุทธรูป ๕ รูป มีพระสเมธจารย์เป็นประธาน เวลาบ่าย ๕ โมง
หม่อมเจ้าเข้าได้ขึ้นรถหลวงมาพักยังปราสาท ไถ่แปรแก่พระสงฆ์ ๕ รูป ๆ
ออกไปครองไตรภวนั่งธำสนะแล้ว หม่อมเจ้าเข้ายกเทียนเครื่อง
นมัสการแลตั้งโต๊ะหมู่ พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปสวดคัมภีร์บริวารแล้ว
หม่อมเจ้าเข้าถวายผ้าสังฆมหากพลูรูปเทียนของหลวงแก่พระสงฆ์ ๆ พัก
รอเสด็จพระราชดำเนินอยู่

ครั้นเวลาบ่าย ๕ โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรถ
พระที่นั่งไฟฟ้า เสด็จพระราชดำเนินไปประทับรถพระที่นั่งนำปราสาทใต้
เจ้าพระยายมราชเสนาบดีกระทรวงนครบาลอ่านรายงานการก่อสร้าง
สะพาน (ทั้งนี้)

ขอกราบทูล ใต้ทรงทราบ

ด้วยตามทูลฝ่าพระบาทนำเงินแลทองรูปพรรณขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ ใต้สร้างสพานอันเป็นสาธารณะประโยชน์แก่มหาชน เป็นการโดยเสด็จพระราชกุศลซึ่งเป็นพระราชนิมิตส่วนหนึ่งนั้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชหฤทัยโสมนัสยินดีทรงอนุโมทนาในส่วนพระกุศลนี้ด้วย จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้กรมศึกษาธิการเลือกหาสพานโคสพานหนึ่งสร้างถวายให้ทันพระประสงค์ แล้วพระราชทานนามว่า “ สพานรวมบุตร ” เพื่อเป็นเครื่องหมายพระเกียรติคุณแห่งพระเจ้าไอยกาเชอกรมพระวรมหิศเรศ แลฝ่าพระบาทอยู่สืบกาลนาน

เมื่อกรมศึกษาธิการ ได้รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าใส่กระหม่อมแล้ว จึงได้จัดสร้างสพานข้ามคลองวัดชนะสงครามในถนนจักรพงษ์ขึ้นโดยกว้าง ๔ วา ๓ ศอก ยาวตามถนน ๒ วา ๓ ศอก ๓ คืบ สูงตั้งแต่ระดับน้ำถึงพื้นสพาน ๒ ศอก ๘ นิ้ว เป็นสพานชนิดก่ออิฐฉาบปูนสีเมนต์ใช้พนักแลรอกเหล็กอย่างมั่นคงแข็งแรง มีลวดลายพอสมควร ใต้ใช้จ่ายค่าแรงแลค่าสิ่งของในการสร้างสพานนี้ครบจำนวนเงิน ๔,๕๘๘ บาท ๕๒ สตางค์ ทูลฝ่าพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายนั้น

บัดนี้การสร้างใต้เสร็จบริบูรณ์แล้ว แลเป็นวันกำหนดที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสพานนี้ เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ไปมาเป็นผาสุกต่อไป

(๕)

ในนามของกรมศำหิบาล เกล้ากระหม่อมขอกราบทูลว่าการ
ที่ฝ่าพระบาท ทรงศรัทธาบริจาคทรัพย์สร้างสพานให้เป็นสาธารณะทานนี้
ก็นับว่าได้ทรงกระทำประโยชน์ อันยังเกิดแต่โภคสมบัติให้วัฒนาถาวร
มีอยู่เสมออยู่ ทั้งจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลตามส่งผลในปรโลกสืบไปนสัณ
กาลนาน

ขอส่วนพระกุศลบุญราศัที่ไ้ทรงบำเพ็ญเป็นสาธารณะทานในกาล
ครั้งนี้เป็นผลสำเร็จตามอธิบาลรักษาฝ่าพระบาท ให้ปราศจากสิ่งซึ่ง
เป็นส่วนแห่งอนิฏฐารมณทั้งหลาย แม้มีพระไทยมุ่งหมายปราณาสังไค
ขอให้สำเร็จสมดังพระประสงค์ทั้งทุกประการ

เกล้ากระหม่อม ขอเชิญฝ่าพระบาททรงคั้แพรรณชั้กันทางที่
ขวางไว้ แลทรงเปิดฝั้ซึ่งคูลมนามสพานออกณบั้คนี้ จะไ้เป็นเครื่อง
หมายว่าไ้ชันานนามสพานตามพระบรมราชานุญาติแล้ว แลจะไ้ทรง
อนุโมทนาในพระกุศลที่ไ้ทรงบำเพ็ญเป็นสาธารณประโยชน์สืบไปนสัณบั้คนี้

(เมื่อเจ้าพระยายมราชอ่านรายงานจบแล้ว) ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าเป้า เสด็จไปบนสพานคั้แพรรณชั้กันสพาน
ให้ข้าค้อออกแลเปิดคูลมนามสพานซึ่งมีอักษรจารึกว่า “ สพานรามบุตรี ”
ในเวลานั้เจ้าพนักงานประโคนแตรสังข์พิณพาทย์ พระสงฆ์สวดไชยมงคล
คาถาสัมมุติว่าไ้เปิดสพานเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ไ้เคลื่อนนรถพระที่นั่งไปประทับบนสพาน มีพระราชดำรัสแก่เจ้าพระยา
ยมราช แลหม่อมเจ้าเป้าพอสมควรแล้ว เคลื่อนนรถพระที่นั่งข้ามสพาน

(๖)

เป็นมงคลฤกษ์ เสด็จพระราชดำเนินกลับ อนึ่งในวันถัดมาเพลงเล่น
เป็นการฉลองสะพานนี้ด้วย มีความในหนังสือราชกิจจานุเบกษาดังนี้

ในเวลาต่อมาหม่อมเจ้าหญิงเข้าปราชญ์จะบริจาคทรัพย์บำเพ็ญการ
กุศลอันเป็นการประโยชน์เนื่องในพระศาสนา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแนะนำให้อุปการะวัดพระเชตุพน อันเป็นพระ
อารามซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างไว้ ก็ได้ปฏิสังขรณ์กุฏิ
วัดพระเชตุพนอันชำรุดชดไชมให้คืนที่ขึ้นอีก ๘ หลัง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จไปประทับ
อยู่ ณ พระราชวังศุโขทัย การรักษาพระวชิรมณฑลในพระบรมมหาราชวัง
เปลี่ยนเป็นอย่างอื่น หม่อมเจ้าหญิงเข้าจึงไปรับราชการเป็นพนักงาน
เครื่องนมัสการมาจนรัชกาลปัตยุบันนี้ ครั้นชาวพุทธภาพจึงขอไปรับ
ราชการเป็นตำแหน่งพนักงานรักษาหอพระวชิรมณฑล อยู่ ณ ตำแหน่ง
นี้มาจนสิ้นชีพตักษัย ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวัน ๘ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๖๓ มีชนมายุได้ ๗๐ ปี แลในเวลาเมื่อหม่อมเจ้าหญิงเข้า
ประสูติอยู่นั้น ได้มอบทรัพย์สมบัติซึ่งเหลือไว้สำหรับทำการปลงศพ
ถวายพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไชยเชษฐาธิราช เจ้าภาณุ
วงศ์วรดิษฐ์ จึงได้ทรงจัดการตามประสงค์ตั้งแต่สิ้นชีพตักษัยมาจนพระ
ราชทานเพลิงศพณกาลบัดนี้

ข้าพเจ้าขอถวายอนโมทนาคุณยาราชคฤหิณยานุปัตตานัง พระ

ที่ ๒๖ พฤษภาคม สภานายก

วันที่ ๓๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

สารบาณ

อธิบาย ว่าด้วยเรื่องหมายรับสั่งพระราชพิธีโสกันต์	หน้า ๗
หมายรับสั่งฉบับที่ ๑ คราวเกษากันต์หม่อมเจ้า ๔ องค์ ในรัชกาลที่ ๑ เมื่อบจุ พ.ศ. ๒๓๔๕	,, ๑
หมายรับสั่งฉบับที่ ๒ คราวโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ รวม ๗ พระองค์ในรัชกาลที่ ๑ เมื่อบญ พ.ศ. ๒๓๔๖	,, ๔
หมายรับสั่งฉบับที่ ๓ ขอกเลื่อนการกำหนดโสกันต์ในหมาย ฉบับที่ ๓	,, ๑๔
หมายรับสั่งฉบับที่ ๔ คราวโสกันต์พระเจ้าหลานเธอ ๖ พระองค์ในรัชกาลที่ ๑ เมื่อบญ พ.ศ. ๒๓๔๖	,, ๑๕
หมายรับสั่งฉบับที่ ๕ คราวโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอ แลหม่อมเจ้า รวม ๓๐ พระองค์ ในรัชกาลที่ ๑ เมื่อบชวค พ.ศ. ๒๓๔๗	,, ๑๘
หมายรับสั่งฉบับที่ ๖ ขอกแก้ไขหมายฉบับที่ ๕	,, ๒๗
หมายรับสั่งฉบับที่ ๗ คราวโสกันต์เจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี ในรัชกาลที่ ๑ เมื่อบมโรง พ.ศ. ๒๓๕๑	,, ๒๘
หมายรับสั่งฉบับที่ ๘ โสกันต์ในรัชกาลที่ ๓ คราวโสกันต์ พระองค์เจ้าโสมนัส เมื่อบมะเมียบ พ.ศ. ๒๓๘๘	,, ๓๖

อธิบาย

ว่าด้วยเรื่องหมายรับสั่งพิชิตไสกันต์

เรื่องทีพิมพ์ในสมุดเล่มนี้ เป็นเรื่องพระราชพิชิตไสกันต์เจ้านาย
แต่ครั้งโบราณ มีสำเนาหมายรับสั่งอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณหลาย
ฉบับ ได้รวบรวมมาพิมพ์ไว้ด้วยกัน จึงจัดไว้ในหนังสือพวกลัทธิธรรม
เนียมต่าง ๆ นับเป็นภาคที่ ๓๓

หมายรับสั่งการพระราชพิชิตไสกันต์ที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ ๘ ฉบับด้วยกัน
ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ถึงฉบับที่ ๘ เป็นการพระราชพิชิตไสกันต์พระเจ้าลูก
เธอหลานเธอในรัชกาลที่ ๓ ต้นฉบับที่ได้มาเป็นของเจ้าพระยาศรีธรรมา
ธิราช บัญชรต บัญชรตพันธุ์ ซึ่งเป็นผู้รับ ๆ ครั้งนั้น ฉบับที่ ๘
ว่าด้วยพระราชพิชิตไสกันต์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าคุณชโลธิพยวดี
ในรัชกาลที่ ๑ ซึ่งทำเขาไกรลาสเป็นครั้งแรกในกรุงรัตนโกสินทร์
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการประธานต้น
ฉบับมายังหอพระสมุด ฯ ฉบับที่ ๘ เป็นการพระราชพิชิตไสกันต์ในรัชกาลที่ ๓
ไสกันต์พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าโสมนัส ซึ่งภายหลังได้เป็น
สมเด็จพระนาง ฯ ในรัชกาลที่ ๔ ต้นฉบับที่ได้มาเป็นของกรมหลวง
วงศ์วชิราวุธ หมายไสกันต์ฉบับที่ ๘ นี้มีความพิศดารกว่าฉบับอื่น
แต่เสียคายอยู่ทีฉบับลบล้างขาดไปเสียข้างไม่บริบูรณ์ทีเดียว จำต้อง
พิมพ์เพียงเท่าที่ได้มา

พระนามเจ้านายที่โสกันต์ ในหมายรับสั่งฐานพระนามตามที่เรียก
กันอยู่ในสมัยเมื่อโสกันต์นั้น อ่านในสมัยนี้ผู้ที่ยังไม่ทราบพระนามเจ้า
นายรัชกาลก่อน ๆ เหนือใจอาจจะงง จึงได้สอยสว่นพระนามตามที่
ทราบกันในชั้นหลังบอกไว้ในคำอธิบายนี้ด้วย แต่พระนามหม่อมเจ้า
สอยไม่ได้ความว่าอยู่ในกรมไหน ๒ องค์

พระนามเจ้านายที่โสกันต์

โสกันต์พิเศษ ปีจอ พ.ศ. ๒๓๔๕ (หมายฉบับที่ ๑)

- ๑ หม่อมเจ้านฤมล (ในกรมหลวงนรินทรเทวเรศ)
- ๒ หม่อมเจ้าขอม
- ๓ หม่อมเจ้าจัน (นามมีในกรมพระราชวังหลัง)
- ๔ หม่อมเจ้าเรณู

โสกันต์พิเศษ ปีกุกุญ พ.ศ. ๒๓๔๖ (หมายฉบับที่ ๒)

- ๑ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าชายสรวังศ์ (กรมหลวงพิเศษ
ศรีสวัสดิ์)
- ๒ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าชายไกรสร (กรมหลวงรักษ์
รณเรศ)
- ๓ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงศิริธร
- ๔ หม่อมเจ้าหญิงขยหา ในสมเด็จเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรม
หลวงอิศรสุนทร (คือพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๒)

- ๕ หม่อมเจ้าชายกล้วยไม้ (กรมหมื่นสุนทรวิชิต) ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร
- ๖ หม่อมเจ้าหญิงวงศ์ ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร
- ๗ หม่อมเจ้าชาย (ประ) ยงค์ (กรมขุนนิเชศวรยว) ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเสนาบดี (คือในกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ๒)

โสกันต์พิชิตรุส บัณฑุ พ.ศ. ๒๓๔๖ (ปีที่กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จสวรรคต หมายฉบับที่ ๔)

- ๑ พระองค์เจ้าหญิงลมุด ในกรมพระราชวังบวร ฯ
- ๒ พระองค์เจ้าหญิงกุญฏิก ในกรมพระราชวังบวร ฯ
- ๓ พระองค์เจ้าหญิง ในกรมพระราชวังบวร ฯ
- ๔ พระองค์เจ้าหญิงสุมา (เข้าใจว่าพระองค์เจ้าหญิงสุทนต์) ในกรมพระราชวังบวร ฯ
- ๕ พระองค์เจ้าสังข์ (เข้าใจว่าพระองค์เจ้าสังข์ทิพย์ คือกรมขุนนราธิปไตย) ในกรมพระราชวังบวร ฯ

๑ พระนามขึ้นเป็น ๒ พระองค์อยู่ ตรงนี้เห็นจะเป็นพระองค์เจ้าหญิงกลัด แต่จะมีพระนามอื่นอย่างไรหาทราบไม่ ลูกเธอในกรมพระราชวังบวร ฯ โดยปกติทำพิธีโสกันต์ในวังมา มาโสกันต์วังหลวงต่อเมื่อกรมพระราชวังบวร ฯ สวรรคตแล้ว เป็นประเพณีดังนี้ที่รัชกาล พระองค์เจ้าวังหน้าโสกันต์คราวนี้ สอบตามบัญชีพระชันษาถึงสิบสี่สิบห้าก็มี เห็นจะเป็นเพราะกรมพระราชวังบวร ฯ เสด็จไปทัพ ครั้นเสด็จกลับก็ประชวรมาจนสวรรคต การโสกันต์จึงค้างมาถึงสองปีสามปี

๖ พระองค์เจ้าหัว (เข้าใจว่าพระองค์เจ้าหญิงฉิมพลี) ในกรมพระราชวังบวร ฯ

โสกันต์พิเศษ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๔๗ (หมายฉบับที่ ๕)

- ๑ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าท้าวทรากร (กรมหมื่นศรีสุเทพ)
- ๒ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าดวงจักร (กรมหมื่นณรงค์หิรัญ)
- ๓ พระองค์เจ้าชายสุทธ (ในหนึ่งว่า สุก) ในกรมพระราชวังบวร ฯ

๔ พระองค์เจ้าชายบัว ในกรมพระราชวังบวร ฯ

๕ พระองค์เจ้าหญิงปลูก ในกรมพระราชวังบวร ฯ

๖ พระองค์เจ้าหญิงกุญฎิ ในกรมพระราชวังบวร ฯ

๗ หม่อมเจ้าหญิงผะอบ ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร

๘ หม่อมเจ้าสมพงศ์ ในกรมหลวงนรินทรเทว

๙ หม่อมเจ้าเยี่ยม ในกรมหลวงพิทักษ์มนตรี

๑๐ หม่อมเจ้าพลับ ในกรมหลวงพิทักษ์มนตรี

โสกันต์มีเขาไกรลาสในรัชกาลที่ ๑ เมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๕๑

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงกษัตริย์เทวดี เรื่องโสกันต์คราวนั้นกล่าวในหนังสือพระราชพงษาวดารว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ทรงปรารภถึงแบบแผนการพระราชพิธีแต่โบราณ ซึ่งคำว่าเป็นอันตรายไปเสียเมื่อครั้งเสียกรุงเก่าเป็นอันมาก ทรงเกรงว่า

จะเลยสูญไปเสีย ในขณะที่เจ้าฟ้าพินทวดี พระราชธิดาสมเด็จพระ
เจ้าบรมโกษา ซึ่งได้เคยโสกันต์พิธีใหญ่ มีไกรลาศแต่ครั้งกรุงเก่า
ยังมีพระชนม์อยู่ จึงโปรดฯ ให้ข้าราชการเก่า มีเจ้าพระยาศรีธรรมมา
ธิราช บุณรอก ซึ่งเคยอยู่ในกรมวังครั้งกรุงเก่าเป็นต้น ทูลหาหรือ
เจ้าฟ้าพินทวดี แต่งตำราพระราชพิธีโสกันต์เจ้าฟ้าชนใหม่ ได้ทำครั้ง
โสกันต์เจ้าฟ้ากุณฑล ฯ เป็นครั้งแรกในกรุงรัตนโกสินทร์

โสกันต์พิเศษในรัชกาลที่ ๓ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๘๕

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าหญิงโสมนัส ในพระเจ้าลูกยาเธอ
พระองค์เจ้าลักขณานุคุณ พระบิดาสืบพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลี้ยงมา จึงทรงสถาปนาขึ้น
เป็นพระองค์เจ้า แลโปรดฯ ให้ทำพระราชพิธีโสกันต์เหมือนอย่าง
พระเจ้าลูกเธอ.

หอสมุดสภาผู้แทนราษฎร

หมายรับสั่งพระราชพิธีโสกันต์

ในรัชกาลที่ ๑

ฉบับที่ ๑

ท้าวเจ้าพระยาศรีธรรมาธิราช รับสั่งไล่เกล้า ๆ สั่งว่า หลวง
โลกที่ปโหมมีชื่อคำนวณพระฤกษ์ทุกเกล้า ๆ ถวายว่า พระฤกษ์จะได้
ทั้งมงคลการโสกันต์พระเจ้าหลานเธอ เจ้านิมิต ๑ เจ้าขม ๑ เจ้าจัน ๑
เจ้าเรณู ๑ รวม ๔ องค์ ณ พระที่นั่งสุลลิตมหาราสาท พร้อมในพระราช
พิธีสมโภชฉินท์ แด่พระเจ้าหลานเธอซึ่งจะโสกันต์นั้น จะเสด็จออก
ฟังสวดพระพทธมนต์ ฅวันเดือน ๔ แรม ๑๑ ค่ำ แรม ๑๒ ค่ำ แรม ๑๓ ค่ำ
เพลาย่ำ ๓ โมงทั้ง ๓ วัน

ครั้นถึงฉวันจันทร์ เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ ขจรจิตวาศก (พ.ศ. ๒๓๔๕)
เพลาย่ำขจรแล้ว ๖ บาท แปรพระภักตร์ไปทิศพายัพเป็นกำหนดพระ
เกษฉินทฤกษ์ จรพระกรรบิภ พระกรรไกร พระสงฆ์ในพระราชพิธี
๖๔ รูปรับพระราชทานฉินทถวายเครื่องไทยทาน ครั้นเพลาย่ำโมง ๓
กับ ๔ บาท พระฤกษ์จะได้ทั้งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน
สมโภชเวียนเทียนพระเจ้าหลานเธอในพระราชวัง เพลาย่ำฉวันจันทร์
เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ เพลาหงอน

ให้สนมตำรวนออกปลุกวันสงฆ์ขึ้นที่มุขพระมหาปราสาทกันวัน
ตกข้างใต้ใหม่นั้นคง แล้วให้เอาเตียงขึ้นไปตั้งสำหรับพระเจ้าหลานเธอ
โสภณศักดิ์แล้วจะได้สงฆ์ แลเตียงนั้นให้มีเสาชื่อโครงเพดานผ้าขาว มี
ระบายรอบทั้ง ๔ ด้าน ให้ปลุกเหมือนอย่างทุกครั้ง ให้ปลุกให้แล้ว
แต่ณวันพรม เกษณ ๔ แรม ๙ ค่ำ.

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภษา ชาวพระแสงตัน แต่งเครื่องพระมหา
มงคลแลเครื่องกระยาสนาน แล้วให้เชิญพระอำมรงค์ พระกรรวิภี พระ
กรรไกร แลลวคเงินลวคทอง พายเงินพายทอง แลเชนยรองพระกร
ฉลองพระองค์แลพระภูษา แล้วจับมงคลย่นถวายเจ้าหลานเธอ เมื่อ
เสด็จออกฟังสวดทั้ง ๔ พระองค์ แล้วให้จัดพานรองเครื่องกระยาสนาน ๓
พานรองมะกรุดส้มข่อย ๓ พานรองใบมะตูมหญ้าแพรก ๓ แลพระอำมรงค์
สำหรับทิศ

อนึ่งให้สนมพลเรือนเบิกยมหม้อเงิน ๔ ค่ำ หม้อทอง ๔ คู่ต่อท่าน
ข้างในใต้น้ำพระพุทธรูปมงคลไปตั้ง แลให้รัชชธิดาเจ้าหลานเธอซึ่งจะ
โสภณศักดิ์ต่อท่านข้างใน เชิญไปตั้งณเตียงพระมณฑลให้ทันตงนำวงบาย
ณวันศุกร์ เกษณ ๔ แรม ๑๓ ค่ำ

อนึ่งให้ขุนสิทธิชาติชีพอพรหมณ์ทั้งปวงเข้าไปบอกชาวพระมาลา
ภษาให้ปลุกพระอำมรงค์ประจำทิศให้ตั้งตามทิศ แต่ณวันศุกร์ เกษณ ๔
แรม ๑๓ ค่ำ เพลาย่ำหม้อรุ่ง แลให้รکنำกรรณน้ำสังข์ แลให้เตรียม
ไปรยเข้าคอกวันละ ๔ คน เมื่อเสด็จออกฟังสวด

อนึ่งให้ขบไม้ฉันทะมาเตรียมเสด็จเม้อออกฟังสวดวันละ ๕ คน
ทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้โหรมีชอรับบัตรต่อสนมพลเรือน แล้วให้เตรียมรับเสด็จ
ส่งเสด็จเม้อทรงฟังสวดวันละ ๕ คน

อนึ่งให้ล้อมพระราชวังสานกระจากกันคอกหนึ่ง ๖๔ ใบ ให้เข้า
ขอบผูกหวายปักกระจากงทุกใบ ห้ามอย่าให้เอากระจากปาฏโมกข์
มาส่งเป็นอันขาดทีเดียว ให้เร่งสานกระจากอันเข้ามาส่งณทิมคาศาววัง
แต่ณวันเสาร์ เดือน ๕ แรม ๑๒ ค่ำ

อนึ่งให้กรมนายเข้าสารสำหรับไล่กระจาก ๆ ละ ๕ ทนาน ๖๔
กระจากเป็นเข้าสาร ๑๖ ถึง

อนึ่งให้วิเสศนอกแต่งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน รวม
๓ สำหรับ ให้มีเข้าขันเชิงพานรองน้ำรัก แว่นเวียนเทียน เทียนคิคว่วน
เทียนยอชบายศรี แยมหอมน้ำมันหอมเครื่องบายศรี แลมะพร้าวแก้ว
ปักปากทอง ของเคียงให้พร้อม ให้ยกเข้าไปตั้งในพระราชวัง แต่
ณวันจันทร์ เดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ เพลาย่ำ ๓ โมง แล้วให้แต่งบายศรี
ทอง ๓ ชั้น ให้มีขนมเล็กน้อยกล้วยอ้อยหมากพลูเข้าตอกตอกไม้รูป
เทียน แล้วให้เย็บกะทงเปล้าน้อย ๆ สำหรับบัตร ๓๐ ใบ ให้มีเครื่อง
กระยาบวตสำหรับจะไต้บูชาเทวดา ให้เอาไปส่งให้โหรเพลาย่ำณวัน
อาทิตย์ เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำตามรับสั่ง. ๒

๕
ฉบับที่ ๒๓

ท่วยเจ้าพระยาศรีธรรมาธิราช รับสั่งไล่เกล้า ฯ สั่งว่า หลวง
โลกทียไหมมีชื่อคำนวณพระฤกษ์มูลเกล้า ฯ ถวายว่า พระฤกษ์จะได้ตั้ง
มงคลการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าสุริยวงศ์ ๓ พระองค์เจ้า
ไกรสร ๑ พระองค์เจ้าศิริธร ๑ รวม ๓ พระองค์ พระเจ้าหลานเธอ
ในกรมหลวงอิศรสุนทร เจ้ายุชฌา ๑ เจ้ากล้วยไม้ ๑ เจ้าวงศ์ ๑ รวม
๓ พระองค์ พระเจ้าหลานเธอ ในกรมขุนแสนนุรักษ์ เจ้า (ประ) ยงค์ ๑
รวมทั้งสิ้น ๗ พระองค์ ณพระที่นั่งสุทไธสน์มหาปราสาท พระสงฆ์ ๕๐ รูป
จะได้จำเวียงพระพุทธรูปมณฑลวันเดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๓๐ ค่ำ ขึ้น ๓๑ ค่ำ
ขฤกษ์เบญจศก (พ.ศ. ๒๓๔๖) เพลาย้ายโมง ๑ แล้วจะได้เชิญพระ
เจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอ ซึ่งจะโสกันต์แห่เสด็จออกฟังสวดทั้ง ๓ วัน
ครั้นรุ่งขึ้นวันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เปลาเข้าโมง ๑ กบ ๓ บาท
แปรพระภักตร์ไปทิศพายัพ เพนกำหนดพระเกษณินทฤกษ์จรตพระกรร
บิตพระกรรไกร แล้วพระสงฆ์รับพระราชทานฉันถวายเครื่องไทยทาน
แลพระฤกษ์จะได้แห่สมโภชเวียนเทียนพระเจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอ
ณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เดือนเดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ขึ้น ๓๑ ค่ำ ขึ้น ๑๔ ค่ำ
เพลาย้าย ๒ โมง กบ ๗ บาททั้ง ๓ วันนั้น

ให้สัถ์ารวเอาเตียงแว่นฟ้าสำหรับพระราชพิธีตรุษเข้าไปตั้งเตียง
หนึ่ง ให้มีเสาข้อโครงเพดานมระบาย กบเตียงรองพระพุทธรูปด้วย

เตียงหนึ่ง แล้วให้ปลูกศาลเทวาทันตะวันออกศาลหนึ่งลดเป็น ๒ ชั้น
มีตาชแสงขักรงด้วย ปลูกศาลเทวาทันตะวันออกแล้วเอาเตียงเข้าไปตั้งให้แล้วแต่
ฉนวนศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ เพลาเช้า

อนึ่งให้สนมคำรวนอกปลูกเกยลดเป็น ๒ ชั้นรับเสด็จที่พระแกล
ท้ายพระมหาปราสาททันตะวันออกเกยหนึ่ง แล้วให้ปลูกร้านสำหรับสรง
ที่มุงพระมหาปราสาททันตกข้างใต้ให้มั่นคงดี แล้วให้เอาเตียง
สำหรับสรงไปตั้ง ให้มีเสาชื่อโครงเพดานคาตผ้าขาวมีระบายทั้ง ๔ ด้าน
เตียงหนึ่ง ให้ทำมาสำหรับพระเจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอ จะเสด็จขึ้น
ทางพระแกล ๒ พระแกล ให้เร่งทำให้แล้วแต่ฉนวนศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ
เพลาเช้า

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภูษาแต่งเครื่องกระยาสนาน แลให้เชิญ
พระอำมรงค์แลเครื่องพิไชยสงคราม พระกรรบิต พระกรรไกร ลวดทอง
ลวดเงิน พานรอง เครื่องสรงพระสนาน ๑ พานรองมกรดัมภ์ ๑
พานรองใบมะตูมหญ้าแพรก ๑ แลพระอำมรงค์สำหรับทิด พระมหา
มงคลย่น แลให้เอาสิ่งของทั้งนั้นเข้าไปตั้งณเตียงพระมณฑลฉนวนศุกร์
เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ เพลาเช้า แลให้ถวายพระมหามงคลพระเจ้าลูกเธอ
พระเจ้าหลานเธอทั้ง ๗ องค์ แลให้เชิญพระกลดไปกันเมื่อแห่เสด็จออก
ฟังสวดออกเวียนเทียนวันละ ๗ คืนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้หลวงสำเร็จพระวรยศ หลวงสรรพอาวุธเชิญพระแสงทูล
องค์ ๓ พระแสงง้าวองค์ ๓ พระแสงดาบไทยองค์ ๓ พระแสงดาบย่น

องค์ ๑ รวม ๔ องค์ แลให้เชิญไล่ห่านสักหลาดหักทองขวางคู่ ๑
ทวน ๒ คัน เข้าไปตั้งณเคียงพระมณฑลแต่เพลาเช้าวันศุกร์ เดือน ๖
ขึ้น ๙ ค่ำ แลให้จัดพระแสงส่งให้มหาดเล็กเชิญแห่หว่างเครื่องนำ ๓๐
พระองค์ หลัง ๓๐ พระองค์

อนึ่งให้พระอัครเนศวร พระศรีสำแดง เชิญพระแสงขึ้นคาบศิลาไป
ตั้งณเคียงพระมณฑลแต่เพลาเช้าวันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ ๒ องค์
อนึ่งให้พันทองขาวเครื่องพระอภิมยุ เชิญพระเสมาธิปัตติ ๑ พระฉัตร
ไชย ๑ พระเกวฬาย ๑ รวม ๓ องค์เข้าไปตั้งณเคียงพระมณฑลแต่
เพลาเช้าวันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ แลให้เชิญเครื่องสูงขกทองแผ่
ลวด ๒ สำรับ แห่นาแห่หลังทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้สังฆการีเชิญธงไชยกระบี่ครุฑไปตั้งณเคียงพระมณฑลคู่ ๑
แลให้หมื่นตพระสงฆ์ราชาคณะ ๕๐ รูปจำเริญพระพุทธรูปมณฑลพายัพทั้ง
๓ วัน แลให้รับเบสซ์ฮักคาคค่อวิเสศหมากพลูถวายพระสงฆ์ แลให้
เบิกท้ายคิยต่อชาวพระคลังในซ้ายทำสายสิญจน์วงเคียงพระมณฑลเคียง
ที่สงฆ์สำหรับพระสงฆ์ถือนวคัวย

อนึ่งให้ชาวพระคลังศุภรัตเอาอาสนะไปแต่งที่ถวายพระสงฆ์ให้พอ
๕๐ รูป แลให้เอาผ้าสเบงเตรียมมทลเกล้า ๆ ถวายขยพระหัตถ์ ๕๐ ผืน

อนึ่งให้โหรหม่อเตรียมรับเสด็จส่งเสด็จ พระเจ้าลูกเธอ พระเจ้า
หลานเธอ ซึ่งระโสกันต์วันละ ๗ คน แลให้รับยัตรแลเครื่องยัตรบูชา
เทวทาคามธรรมเนียม

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติเอากะโถงขันน้ำไปตั้งถวาย พระ
สงฆ์ให้พอ ๕๐ รูป

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษจ่ายผ้าขาวนางเหยี่ยวให้แก่โหร สำหรับ
ปูลาดรองศาลสองท่อน ๆ หนึ่งยาว ๘ คอก ท่อนหนึ่งยาว ๓ คอกให้จ่าย
ให้แก่วันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ

อนึ่งให้กรมพระนครบาลเอานางเลิ้งที่ใหญ่ไม่สิ้นทักไปส่งให้ขุนศรี
สยามพรชาน้ำสรง สำหรับจะใส่น้ำพระพุทธรมณต์ ๒ คู่ ใบบัวหลวง
สำหรับปักปากหม้อน้ำ ๓๐ ใบ สังเวียนฟางรองหม้อน้ำ ๔ ขด สังเวียน
ฟางเช็ดเท้าพระสงฆ์ ๒ อัน ให้เร่งเอาเข้าไปส่งแต่วันศุกร์ เดือน ๖
ขึ้น ๙ ค่ำ เผลาเข้า

อนึ่งให้สนมพลเรือน รับเครื่องขบพระหัตถ์เครื่องทองใหญ่ต่อท่าน
พนักงานข้างในเชิญไปตั้งวันเดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ ขึ้น ๓๐ ค่ำ ขึ้น ๓๑ ค่ำ
ขึ้น ๑๒ ค่ำ เผลาบายวันละสำหรับ เผลาเข้าสำหรับหนึ่ง รวม ๔ วัน
๔ สำหรับ ให้มีพุ่มเข้าคอกกอกไม้รูปเทียนสำหรับเครื่องให้พร้อม แล้ว
ให้เบิกเสื่ออ่อนต่อพระคลังราชการอยู่เคียงแฉ่งฟ้า ๔ ผืน ปูเตียงสรง
๒ ผืน รวม ๖ ผืน แล้วให้เบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปปูเตียง
สรงผืนหนึ่ง แล้วให้เบิกหม้อหม้อเงิน ๔ คู่ หม้อทองขาว ๔ คู่ ต่อ
ท่านข้างในใส่น้ำพระพุทธรมณต์ แล้วให้รับพระชันษาพระเจ้าลูกเธอ
พระเจ้าหลานเธอซึ่งจะโสกันต์ ต่อท่านข้างในเชิญไปตั้งณเตียงพระ
มณฑลเผลาเข้าวันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ แล้วให้ทำบัตรหยวก

กล้วยใหญ่^๕ ๓ เล็ก^๕ ๓ คางหม^๕ ๓ รวม ๓ บัทร^๕ ส่งให้ไพร่
พลาย่านฉนวนอาทิตย์ เกือน ๖ ขัน ๑๑ คำ แล้วให้รับมหาคเล็ก^๕ ต่อนาย
เวรมหาคเล็ก ๑๖ คน มาแต่งตัวเป็นอินทร์ไปนพรหมแห่งเสด็จทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้พระคลังในซ้ายจ่ายค่ายคิยให้สังฆการีทำสายสิญจน์ให้พอ
พระสงฆ์^๕ ถอดสวด พอวงเคียงพระมณฑล พอวงเคียงสง^๕ แล้วให้เอา
อ่างเงินไปตั้งสำหรับใส่น้ำชำระเท้าพระสงฆ์^๕ คนหนึ่ง

อนึ่งให้ล้อมพระราชวังสานกระจากใส่เครื่องไทยทานกันกว้างคอก
๓ นิ้ว ๕๑ ใบ ให้เข้าขอบผูกหวายปักกระจากยงทุกใบ แล้วให้เหล่า
ไม้กลัดสำหรับปะไต้เย็บกะทงเจิมใส่กระจาก ๑๐๐ กำ ๆ ละ ๓๐ อัน ให้
เร่งเอาเข้ามาส่งฉิมคาบชาววังแต่ฉวันพุธ เกือน ๖ ขัน ๗ คำ แล้วให้
ไพร่ตักน้ำใส่อ่างเงินชำระเท้าพระสงฆ์^๕ ทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้พระคลังราชการจ่ายเสื่อ^๕ อ่อนให้แก่นมพลเรือนสำหรับอยู่
เคียงแว่น^๕ พา^๕ ๕ คน ฟู^๕ เคียงสง^๕ ๒ คน รวม ๖ คน

อนึ่งให้ขุนสิทธิวิชาตี^๕ ฟู^๕ พรหมณ^๕ ทั้งปวงเข้าไปบอกชาวพระมาลา
ภาษาให้ผูกพระขำมรงค์ประจำทิศสำหรับทิศให้ต้องตามทิศ แล้วให้ถวาย
น้ำกรณ^๕ น้ำสังข์แล้วไปรับเข้าตอกนำเสด็จเมื่อฟังสวด ๓ วัน เมื่อสมโภช
เวียนเทียน ๓ วัน ๆ ละ ๗ คนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้กรมนายเข้า^๕ สาร^๕ ซ้อม^๕ ให้แก่วิเสศ^๕ หุงถวายพระสงฆ์^๕ ๕๐ รูป
เข้า ๒ ถึง ๓๐ ทนาน แล้วให้นำเข้าสารไปส่งท่านข้างในจะได้ใส่กระจาก

๕๐ กระจาก ๆ ละ ๕ ทนาน เป็นเข้า ๑๒ ถึง ๓๐ ทนาน เข้ากันสองราย
เป็นเข้าสาร ๑๕ ถึง ให้เร่งจ่ายให้แก่ฉวันเสาร์ก่อน ๖ ชน ๓๐ คำ

อนึ่งให้ขุนภักดีอาสา ขุนโยธาทักดี จัดทนายเลือกหอกไปยก
สำหรับของควาหวานถวายพระสงฆ์เพลลาเข้าฉวันจันทร์ ก่อน ๖ ชน ๑๒ คำ

๕๐ รูป

อนึ่งให้หลวงมหามณเฑียรเชิญพระแสงขอชนกัณฑ์ไปตั้งณเตียง
พระมณฑลเพลลาเข้าฉวันศุกร์ ก่อน ๖ ชน ๙ คำ

อนึ่งให้หม่องไชย มโหรีบพาทย์ แตรสังข์ กลองแขก เข้าไปเตรียม
ประโคมเพลาย่ำ ฉวันก่อน ๖ ชน ๙ คำ ชน ๓๐ คำ ชน ๓๑ คำ ทั้ง ๓ วัน
ครั้นรุ่งขึ้นฉวันจันทร์ ก่อน ๖ ชน ๑๒ คำ เพลาเข้า ให้เตรียมประโคม
อีกเพลาหนึ่ง แลให้เตรียมประโคมเมื่อสมโภชเวียนเทียนณพระที่นั่ง
จักรพรรดิพิมานฉวันก่อน ๖ ชน ๑๒ คำ ชน ๓๓ คำ ชน ๓๔ คำ เปลา
ย่ำทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ขุนศรีสุยุมพรเบิกหม้อเงินต่อชาวพระคลังมหาสมบัติ ๔ คู่
เอาหม้อทองขาว ๓ ชน ๓ คู่ ใส่น้ำพระพุทธรมนต์ แล้วให้รับเอานางเลิง
ต่อกรมพระนครบาล ๒ คู่ ไหว้หลวงสำหรับยักหม้อน้ำค้ำยงทุกใบ
แล้วให้เอาถาดตะไลรองหม้อน้ำ เอาไปตั้งณเตียงพระมณฑลเพลลาเข้า
ฉวันศุกร์ ก่อน ๖ ชน ๙ คำ ครั้นถึงฉวันจันทร์ ก่อน ๖ ชน ๑๒ คำ
เมื่อใกล้กันคั่น ให้ยกหม้อน้ำพระพุทธรมนต์ซึ่งเอามาตั้งนั้นส่งให้ชาวท
ถวายพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอ ให้สรงเหมือนอย่างทุกครั้ง

อนึ่งให้ชาวพระคลังพิมาณอากาศ เอาพรมใหญ่ไปปูบนพระมหา
ปราสาท เอาฉากไปตั้งบนพระมหาปราสาท เพลาเช้าณวันศุกร์
เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ แล้วให้เอาพรมใหญ่ไปปูณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน
เมื่อ สมโภช เวียนเทียน เดือน เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ขึ้น ๑๔ ค่ำ
เพลาบ่ายทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้นายเวรมหาดเล็ก จัคมหาดเล็กทั้ง ๕ เวรส่งให้สนมพลเรือน
แต่งเป็นอินทร์เป็นพรหม รวม ๑๖ คน แล้วให้จัทมหาดเล็กเชิญพระ
แสงสว่างเครื่องสูงนำหลัง ๑๐ เชิญพัสันคันยาวตามเสด็จ ๗ รวม ๑๗ คน
ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้พนักงานชาวพระราชยาน จักพระราชยาน ๔ องค์ จักเสลี่ยง
๓ องค์ ให้รับเลขต่อพันพมิ พันเทพราชมาหามพระราชยานองค์ละ ๓๐ คน
๔ องค์ ๔๐ ห้ามเสลี่ยงองค์ละ ๘ คน ๓ เสลี่ยง ๒๔ คน รวม ๖๔ คน
รับเสด็จส่งเสด็จพระเจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอทั้งสวต แลสมโภชเวียน
เทียนวันละ ๗ องค์ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้ชาวที่เตรียมเคียงพระราชยาน เคียงพระเสลี่ยงพระเจ้าลูก
เธอพระเจ้าหลานเธอเสด็จเมื่อทรงฟังสวต เมื่อสมโภชเวียนเทียน
วันละ ๔ คนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้หลวงแก้วพระคลังสวนส่งใบตองตานีสำหรับเย็บกระทงรอง
กระทงแห่ง ๒๐ มัด ๆ ละ ๓๐ ยอด สัก ๓๐ มัด ๆ ละ ๑๕ ยอด
มลากอลูกใหญ่สำหรับแกะรูปสัตว์ใส่บายศรี ๑๕๐ ใบ ให้เร่งเอามาส่ง
ณทิมทายชาววังฉนวนเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๐ ค่ำ

อนึ่งให้นายเวรปลัดเวรพระเจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอซึ่งโสกันต์
นั้น เอาพรมพระเชนยท^๕ในเจ้ามาแต่งรับเสด็จ เมื่อเสด็จ^๕พงสวดทั้ง ๓ วัน
อนึ่งให้ขี้เฒ่า^๕ไม่ย่น^๕เกาะว^๕ไปเตรียมแห่น้ำเสด็จเมื่อเสด็จ^๕พงสวดเสด็จ
โสกันต์ เสด็จเวียนเทียนวันละ ๗ คนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้มหาดไทยกลาโหม หมายบอกข้าทูลลออง^๕ ๑ ผู้ใหญ่ผู้^๕น้อย
ฝ่ายทหารพลเรือนให้พร้อมกันรับแค้นสมโภชเวียนเทียน พระเจ้าลูกเธอ
พระเจ้าหลานเธอ ๑ พระทนต์^๕กรพรรดิ^๕พิกิ^๕มาน^๕ณ^๕วัน^๕เดือน^๕ ๖ ขน ๑๒ คำ
๕ ขน ๑๓ คำ ๕ ขน ๑๔ คำ เพลาย้าย ๒ โมงกับ ๗ บาททั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ราชบัณฑิตเชิญพระสารีริกธาตุ พระไชยเข้าไปตั้งณ^๕เคียง
พระมณฑลเพลาเช้า ณ^๕วันศุกร์^๕ เดือน^๕ ๕ ขน ๙ คำ

อนึ่งให้พันพุดิ^๕ พันเทพราช เกณฑ์^๕เลข^๕ส่ง^๕ให้^๕พัน^๕เงิน^๕ชาว^๕พระ^๕ราช
ยาน ห้ามพระราชยานองค์ละ ๑๐ คน ๔ องค์ ๔๐ คน ห้ามพระเสลี่ยง
องค์ละ ๘ คน ๓ เสลี่ยง ๒๔ คน รวม ๖๔ คน ให้เกณฑ์^๕ส่ง^๕ให้^๕แต่^๕ณ^๕วัน
พฤหัสบดี^๕ เดือน^๕ ๖ ขน ๘ คำ

อนึ่งให้พระราชมา^๕น^๕เกณฑ์^๕ข^๕บ^๕กล^๕อง^๕ชนะ ๑๐ คู่ ๒๐ คน แตรวง ๓
คู่ แตรฝรั่ง ๒ คู่ รวม ๕ คู่ ๓๐ คน สังข์ ๑ คน รวม ๓๑ คนแต่ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งเกณฑ์^๕ข้า^๕ทูล^๕ลอ^๕อง^๕ ๑ เคียงพระราชยานเคียงพระเสลี่ยงองค์
ละ ๔ คน ๗ องค์ ๒๘ คน ให้มาเคียงแต่ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้ตัว ๔ ชาววังกำกับ^๕เครื่อง^๕สูง^๕หน้า ๒ คน

อนึ่งให้ท่านพนักงานข้างในแต่งเครื่องขยพระหัตถ์^๕เครื่อง^๕ทอง^๕ใหญ่

ให้มีพุ่มเข้าตอกคอกไม้ธูปเทียนสำหรับเครื่องให้พรพร้อม ส่งให้สนม
พลเรือนเชิญไปตั้งณวันเดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
เพลาบ่ายวันละสำหรับ ๓ วัน ๓ สำหรับ เพลาเช้าสำหรับ ๑ รวม ๔ สำหรับ
แล้วให้แต่งเครื่องกระยาสนานให้ครบส่งให้สนมพลเรือน แต่ณวันศุกร์
เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ เพลาบ่ายให้ทันเข้าพระมณฑล แล้วให้เชิญพระ
ชันษาพระเจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอซึ่งจะโสกันต์ ส่งให้สนมพลเรือน
เชิญไปตั้งทวย แล้วให้ย้ายเทียนให้สนมพลเรือนสำหรับตามกลางคืน
หนักเล่มละ ๖ สติง คืบละ ๒๐ เล่ม ๓ คืบแป้นเทียน ๖๐ เล่มอย่าให้ขาดได้

อนึ่งให้วิเสศกลางของคาวของหวานแต่งสำหรับถวายพระสงฆ์เพล
เช้าณวันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ของคาว ๕๐ สำหรับ ๆ ละสลึงเพียง
ของหวาน ๕๐ สำหรับ ๆ ละสลึง แล้วให้เบิกเข้าสารข้อมต่อกรมนามา
หุงถวายพระสงฆ์ ๒ ถึง ๓๐ ทาน

อนึ่งให้วิเสศนอกแต่งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงินรวม ๓
สำหรับให้มีเข้าขันเชิงพานรองน้ำวัก แวนเวียนเทียน เทียนติดแวน
เทียนยอดบายศรี แป้งหอม น้ำมันหอม มะพร้าวแก้ว เครื่องบายศรี
เป็ดปากทองของเคียงให้พร้อม แล้วให้ยกเข้าไปตั้งณพระที่นั่งจักรพรรดิ
พิมานณวัน เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เพลาบ่ายให้
ทันฤกษ์ ๒ โมงกับ ๗ บาททั้ง ๓ วัน แล้วให้แต่งบายศรีทอง ๓ ชั้น
ใส่ขนมเล็กน้อยกล้วยอ้อยหมากพลูธูปเทียนเข้าตอกคอกไม้ แล้วให้
เย็บกะทงเป่าน้อย ๆ สำหรับยัตร ๓๐ ใบ ให้มีเครื่องกระยาขวกสำหรับ

จะไต่บ้ชาเทวคา ให้เฝ้าเข้าไปส่งให้แก่โหรแต่เพลาย่ำฉวันอาทิตย์
เดือน ๖ ขึ้น ๑๑ ค่ำ

อนึ่งให้วิเสศหมากพลแต่งเภสัชองค์ถวายพระสงฆ์ฉวันเดือน ๖
ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เพลาย่ำฉวัน ๕๐ ของ
เพลาย่ำ ๕๐ ของ แล้วให้แตงน้ำชาถวายพระสงฆ์ทั้ง ๔ เปลา

แต่ให้เจ้าพนักงานทั้งนี้เตรียมการให้พร้อมเหมือนอย่างโสกันต์ทุก
ครั้งตามรับสั่ง.

ฉบับที่ ๓

ด้วยเจ้าพระยาศรีธรรมาธิราช รัชสังใส่เกล้า ฯ สั่งว่า ซึ่งส่งไป
แต่ก่อนจะตั้งมณฑลการไต่กันต์พระเจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอ ๗ พระองค์
จะได้ตั้งสวดฉนวนเดือน ๖ ขน ๘ คำ ขน ๓๐ คำ ขน ๑๑ คำ รุ่งฉนวนจันทร์
เดือน ๖ ขน ๑๒ คำจะได้ไต่กันต์นั้น หลวงโลกที่มีชื่ออุปถัมภ์สมเด็จพระ
พระพนรัตน์ค่านวณพระฤกษ์ทุกเกล้า ฯ ถวาย จะได้ตั้งมณฑลการไต่กันต์
พระเจ้าลูกเธอพระเจ้าหลานเธอเหลื่อมออกไป จะได้ตั้งสวดฉนวนเดือน ๖
แรม ๔ คำ แรม ๕ คำ แรม ๖ คำ เพลาย้าย รุ่งฉนวนพฤษภเดือน ๖
แรม ๗ คำ เปลาเข้าโมง ๑ กับ ๓ บาท แปรพระภักตร์ไปทิศอีสาน เป็น
กำหนดพระเกษฉันทฤกษ์จรดพระกรรมวิศ พระกรรมไกร ครั้นรุ่งฉนวน
เดือน ๖ แรม ๗ คำ แรม ๘ คำ แรม ๙ คำ เพลาย้าย ๒ โมงกับ ๗ บาท
พระฤกษ์จะได้สมโภชเวียนเทียน ๓ วันนั้น ให้มหาดไทยกลาโหมหมาย
บอกเจ้าพนักงานทั้งปวงเหมือนอย่างสั่งมาแต่ก่อนให้ทั่วทั้งทุกพนักงาน
ตามรัชสัง กลาโหมเวรนายวิสูตรมณฑลไชยร มหาดไทยเวรนายแก้วน
เกณฑ์หลวง ห้ามพระราชยานองค์ละ ๓๐ คน ๔ องค์ ๕๐ คน
ห้ามพระเสลี่ยงองค์ละ ๘ คน ๓ เสลี่ยง ๒๕ คน พันเงินคุม ๓ เชิญ
เครื่องสูงเครื่อง ๕ ชั้น บังพระสุริย์ บังแทรก รวม ๒ ลำไว้ ๔๔ คน
พันทองคุม ๑ เคียงพระราชยาน ๔ องค์ เคียงพระเสลี่ยง ๓ องค์ ๆ ละ
๔ คน ๗ องค์ ๒๘ คน เชิญพระแสงหว่างเครื่องสูงนำ ๖ หลัง ๔ รวม
๓๐ คน เป็นอินทร์ ๘ เป็นพรหม ๘ รวม ๑๖ คน กำกับเครื่องสูง ๒ คน
กลองชนะว่า ๒ กลอง ๘ คู่ ๑๘ คน รวม ๒๐ คน แตรวง ๓ คู่ แตรฝรั่ง
๒ คู่ รวม ๕ คู่ ๓๐ คน สังข์ ๑ รวมทั้งสิ้น ๑๘๗ คน.

ฉบับที่ ๔

ถวายเจ้าพระยาศรีธรรมาธิราช รับสั่งไล่เกล้าฯ สั่งว่า หลวงโลกทัย
โหม่มขอคำนวณพระฤกษ์ทูลเกล้าฯ ถวายว่า พระฤกษ์จะได้ตั้งมงคล
การโสกันต์พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าลมุก ๑ พระองค์เจ้าคุณ ๑
พระองค์เจ้าหญิง ๑ พระองค์เจ้าสมา ๑ พระองค์เจ้าสังข์ ๑ พระองค์
เจ้าว ๑ รวม ๖ พระองค์ ณ พระที่นั่งสุทไธสน์มหาปราสาทพร้อมในพระราช
พิธีสมโภชฉัตร แลพระเจ้าหลานเธอซึ่งจะโสกันต์นั้น จะเสด็จออก
ทรงฟังสดพระพทมนต์ ณ วันเดือน ๔ แรม ๑๑ ค่ำ แรม ๑๒ ค่ำ แรม
๑๓ ค่ำ เพลาย่ำ ๓ โมงทั้ง ๓ วัน ครั้นถึงวันเสาร์ เดือน ๔ แรม
๑๔ ค่ำ บุกญเขญะศึก เพลาย่ำม็องรุ่งแล้วโมง ๑ กัย ๓ บาท พระเจ้า
หลานเธอจะได้แปรพระภักตร์ไปทิศหอก เป็นกำหนดพระเกษณินทฤกษ์
จรดพระกรรบิต พระกรรไกร พระสงฆ์ในพระราชพิธี ๖๔ รูปจะได้รับ
พระราชทานฉันแล้วจะได้ถวายไทยทาน ครั้นเพลาย่ำโมง ๑ กัย ๔ บาท
พระฤกษ์จะได้ตั้งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน สมโภชเวียน
เทียนพระเจ้าหลานเธอ เพลาย่ำวันเสาร์ เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ
เพลานั้น

ให้สนมตำรวจนอกปลูกร้านสงฆ์ขึ้นตามขพระมหาปราสาทด้านวัน
ตกริมข้างใต้ ให้มั่นคง แล้วให้เอาเตียงขึ้นไปตั้งสำหรับพระเจ้าหลาน
เธอโสกันต์แล้วจะได้สงฆ์ แลเตียงนั้นให้มีเสาชื่อโครงเพดานผ้าขาวมี
ระบายรอบทั้ง ๔ ด้าน ให้ปลุกหมอนอย่างทุกครั้ง ให้ปลุกให้แล้ว
แต่เดือนเดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ

อนึ่งให้ชาวพระมาลาญา พระแสงคัน แ่่งเครื่องพระกระยาसन
แล้วให้เชิญพระอำมรงค์ พระกรรบิต พระกรรไกร แลลวดทองลวดเงิน
พายทองพายเงิน แลเชนยรองพระกร นลองพระองค์ แลพระภูษา
แล้วให้รับมงคัลย่น ถวายพระเจ้าหลานเธอเมื่อเสด็จออกทรงฟังสวดพระ
พุทธมนต์ทั้ง ๖ พระองค์ แล้วให้จัดพานรองเครื่องกระยาसन ๓ พาน
รองมะกรุดส้มป่อย ๓ พานรองใบมะตูมหญ้าแพรก ๓ แลพระอำมรงค์
สำหรับทิด

อนึ่งให้สนมพลเรือนเบิกยืมหม้อเงินต่อท่านข้างในใส่ น้ำพระพุท
ธมนต์ไปตั้ง ๘ คู่ แลให้ทำบัตรหยวกกล้วย ๕ มุม ใหญ่ ๑ น้อย ๑
คางหมู ๑ รวม ๓ บัตรส่งให้ ไพรแต่ณวันเดือน ๔ แรม ๓๓ ค่ำ เพลาย้าย
ให้เบิกเสื่ออ่อนต่อพระคลังราชการปเตียงที่สงครว้ย แลให้รับพระ
ชันษาพระเจ้าหลานเธอ ซึ่งจะได้โสกันต์ต่อท่านข้างใน เชิญไปตั้ง
ณเตียงพระมณฑลให้ทันตั้งน้าวักยถวันพุธ เดือน ๔ แรม ๓๓ ค่ำ

อนึ่งให้ขุนสิทธิชาติซึ่งพ่อพราหมณ์ทั้งปวงเข้าไปบอกชาวพระมาลา
ญาให้ผูกพระอำมรงค์ประจำทิดให้ต้องตามทิด แลให้ร่อนน้ำกรน้ำ
สังข์ แลให้เตรียมไพรยเข้าตอกวันละ ๖ คน เมื่อเสด็จออกทรงฟังสวด
อนึ่งให้ขยี้ไม้ย่นเตาแวมาเตรียมรับเสด็จ เมื่อออกทรงฟังสวด
วันละ ๖ คนทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ไพร่มีชื่อรับบัตรต่อสนมพลเรือน แลให้เตรียมรับเสด็จ
ส่งเสด็จเมื่อทรงฟังสวดวันละ ๖ คน

อนึ่งให้ล้อมพระราชวังสานกระจากกันกว้างศอกหนึ่ง ๖๔ ใบ ให้
เข้าขอบผูกหวายยึดกระตางจกใบ อย่าให้เอากระจากปาฏิโมกข์มา
ส่งเป็นอันตรายที่เดียว ให้เร่งสานกระจากอื่นมาส่งฉิมคายชาววังแต่
ฉวันเดือน ๔ แรม ๑๒ ค่ำ

อนึ่งให้กรมนายเข้าสารสำหรับใส่กระจาก ๆ ละ ๕ ทนาน กระ
จาก ๖๔ ใบ เป็นเข้าสาร ๑๖ ถึง

อนึ่งให้วิเสศนอกแต่งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน รวม
๓ สำหรับ ให้มีเข้าขันเชิงพานรองน้ำรัก แวนเวียนเทียน ๆ ติดแวน เทียน
ยอตบายศรี แข่งหอมน้ำมันหอมเครื่องบายศรี มะพร้าวแก้วแปดปาก
ทองของเคียงให้พร้อม ให้ยกไปตั้งแต่ฉวันศุกร์ เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ
เพลาย่ำโมง ๑ กับ ๔ บาท แล้วให้แต่งบายศรีทอง ๓ ชั้น ให้มีขนม
เล็กขนมນ้อยกล้วยอ้อยหมากพลู เข้าตอกคอกไม้รูปเทียน แล้วให้เย็บ
กระทงน้อย ๆ สำหรับยัตริ ๓๐ ใบ ให้มีเครื่องกระบายวตสำหรับจะได้
บูชาเทวดา ให้เอาไปส่งให้ไพร่แต่ฉวันเดือน ๔ แรม ๑๓ ค่ำ เปลา
ย่ำอย่าให้ขาดได้

อนึ่งให้พระคลังราชการ จ่ายเสื่ออ่อนให้สนมพลเรือนสำหรับยู่ที่
สรงให้พอ แลให้เจ้าพนักงานเตรียมการให้พร้อมจกทุกพนักงาน
ตามรับสั่ง.

ฉบับที่ ๕

ด้วยเจ้าพระยารัตนาพิพิธ ผู้ว่าที่สมุหนายก รับสั่งไล่เกล้า ฯ
 สั่งว่า หลวงโลกที่ปแลโหมมีชื่อค่านวณพระฤกษ์ทุกเกล้า ฯ ถวายว่า
 พระฤกษ์จะได้ตั้งมงคลการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้านรากร ๑
 พระองค์เจ้าทองจักร ๑ พระเจ้าหลานเธอ ในกรมพระราชวังขจร ๑ เจ้า
 สุทธิ ๑ เจ้ายิว ๑ เจ้าปุก ๑ เจ้าคุณ ๑ พระเจ้าหลานเธอ ในกรม
 หลวงอิศรสุนทร เจ้าผอบ ๑ พระเจ้าหลานเธอ ในกรมหลวงนรินทร์
 รณเรศ เจ้าสมพงษ์ ๑ พระเจ้าหลานเธอ ในกรมชนพิทักษ์มนตรี เจ้า
 ยม ๑ เจ้าพลับ ๑ รวม ๑๐ พระองค์ ณพระที่นั่งกลีตมหาราสาท
 พระสงฆ์ ๕๐ รูปจะได้จำเริญพระพทธมนต์ ณเดือน ๑๑ ขึ้น ๕ ค่ำ
 ขึ้น ๕ ค่ำ ขึ้น ๖ ค่ำ บัณฑิต (พ.ศ. ๒๓๔๗) เวลาบ่าย ๒ โมง
 ๖ บาท แล้วจะได้เชิญพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอ ซึ่งจะได้โสกันต์
 เสกจอกฟั่งสวดทั้ง ๓ วัน ครั้นรุ่งขึ้นณวันพฤหัสบดี เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ
 เพลารุ่งแล้วโมงกับยาค ๑ แปรพระภักตร์ไปทิศอีสาน เป็นกำหนด
 พระเกษณินทฤกษ์ จรดพระกรรวิก พระกรรไกร แล้วพระสงฆ์จึงรับ
 พระราชทานฉัน ถวายเครื่องไทยทาน แล้วพระฤกษ์จะได้ส้มโอง
 เวียนเทียนพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอซึ่งโสกันต์ณพระที่นั่งจักรพรรดิ
 พิมาน ณเดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๙ ค่ำ เพลาย่ำ ๒ โมง ๓ บาท
 ทั้ง ๓ วันนั้น

ให้ ๕ ตำรวจเอาเคียงแว่นฟ้าสำหรับพระราชพิธีตรุษเข้าไปด้วย
 หนึ่ง ให้มีเสาชิงโครมเพดานมั่วบาย กับเคียงรองพระพุทธรูปด้วย

เตียงหนึ่ง แล้วให้ปลุกศาลเทวดากันตวันออกศาลหนึ่งลดเป็น ๒ ชั้น
มีตาชแลงปักธงด้วย ให้ปลุกศาลเทวดาแล้วเอาเตียงเข้าไปตั้ง ให้
แล้วแต่ณวันเกือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ เพลาเช้า

อนึ่งให้สนมตำรวจนอก ปลุกเกยลดเป็น ๒ ชั้นรับเสด็จที่พระแกล
ท้ายพระมหาปราสาทกันตวันออกเกยหนึ่ง แล้วให้ปลุกร้านสงฆ์ที่มช
พระมหาปราสาทกันตวันตกข้างใต้ให้มั่นคงก็ แล้วให้เอาเตียงสำหรับ
สงฆ์ไปตั้ง ให้มีเส้าข้อโครงเพดานคากผ้าขาว มีรายทั้งสี่ด้าน
เตียงหนึ่ง ให้ทำมาสำหรับพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอ จะเสด็จ
ขึ้นทางพระแกล ๒ แกล แล้วให้เอาม่านขาวผูกเตียงที่สงฆ์ ๓ ผืน
ให้เร่งทำให้แล้วแต่ณวันเกือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ เพลาเช้า

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภษาแต่งเครื่องพระกระยาสำน แลให้เชิญ
พระอำมรงค์ แลเครื่องพิไชยสงคราม พระกรรบิศ พระกรรไกร
ลวดทอง ลวดเงิน พายทอง พายเงิน พานรองเครื่องสงฆ์สนาน พาน
รองมะกรดส้มข่อย พานรองใบมะตูมหญ้าแพรก แลพระอำมรงค์
สำหรับทิศ กับพระมงคлын แลตักแต่งการให้พร้อม ให้เอาเข้าไปตั้ง
ณเตียงพระมณฑล แต่ณวันเกือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ เพลาเช้า แลให้
ถวายพระมงคлынพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอทั้ง ๓๐ พระองค์
แล้วให้เชิญพระกลดไปกันเมื่อเสด็จออกฟังสวด เมื่อเสด็จออกเวียน
เทียนวันละ ๓๐ พระองค์ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้หลวงสำเร็จพระขรรค์ หลวงสรรพอาวุธ เชิญพระแสง
หอกองค์ ๑ พระแสงง้าวองค์ ๑ พระแสงดาบไทยองค์ ๑ พระแสง

ดาบยื่นองค์ ๑ รวม ๔ องค์ แลให้เชิญโล่^๕หุ้มลัทธิ^๖ลาคหักทองขวาง
คี่ ๑ ทวน ๒ คัน เข้าไปตั้งณเตียงพระมณฑลแต่เพลาเช้าวันเดือน
๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ

อนึ่งให้พระอัครเนศร หลวงศรีลำไย เชิญพระแสง^๗บนกายศิลา
ไปตั้งณเตียงพระมณฑล แต่เพลาเช้าวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ๒ องค์

อนึ่งให้แสงสารพายุกบ เชิญพระแสงขอ ๑ เชิญชนกคัน ๑
ไปตั้งณเตียงพระมณฑล เปลาเช้าวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ

อนึ่งให้พันทองชาวเครื่องพระอภิรมย์ เชิญพระเสมาธิษัติ ๑ พระ
ฉัตรไชย ๑ พระเกวฬาย ๑ รวม ๓ องค์ เข้าไปตั้งณเตียงพระมณฑล
แต่เพลาเช้าวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ

อนึ่งให้สังฆการี เชิญของไชย กระบี่ครุฑ ไปตั้งณเตียงพระมณฑล
คู่หนึ่ง แลให้หมื่นพระสงฆ์ราชาคณะ ๕๐ รูป จำเวณิพระพุท
มณฑลเพลาย่ำทั้ง ๓ วัน แลให้รับเภสัชของคาคค่อวิเสศ^๘หมากพลวถวาย
พระสงฆ์ แลให้เบิกกายทิพย์ต่อพระคลังในซ้ายทำสายสิญจน์^๙วงเตียง
พระมณฑล วงเตียงที่ทรง สำหรับพระสงฆ์ถือนวคด้วย

อนึ่งให้ชาวพระคลังศุภรัต เอาอาคนะไปแต่งที่ถวายพระสงฆ์
ให้พอ ๕๐ รูป แลให้เอาผ้าสบงเตรียมมณฑลเกล้า ๆ ถวายขอพระหัตถ์
๕๐ ผืน

อนึ่งให้โหรมีชื่อเตรียมรับเสด็จ^{๑๐}เสด็จพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้า
หลานเธอซึ่งจะโสกันต์วันละ ๑๐ พระองค์ แลให้รับบัตรแลเครื่องบัตร
บูชาเทวดาตามธรรมเนียม

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติ เอากระโถน ชันน้ำ ไปตั้งถวายพระ
สงฆ์ให้พอ ๕๐ รูป

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเสศ จ่ายผ้าขาวนางเหี่ยวให้แก่วีรสำหรับ
ปลูกสำหรับรองศาล ๒ ท่อน ๆ หนึ่งยาว ๘ ศอก ท่อนหนึ่งยาว ๓
ศอก ให้จ่ายให้แต่ฉวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๔ ค่ำ

อนึ่งให้กรมพระนครบาล เอานางเลิ้งทำใหญ่ให้สนทกส่งไปให้
แก่ขุนศรีสุมพรชำนานำสง สำหรับจะใส่น้ำพระพุทธรมณต์ ๒ คู่ ใบบัว
หลวงสำหรับปักปากหม้อน้ำ ๑๐ ใบ สั้วเวียนฟางรองหม้อน้ำ ๔ ขก
สั้วเวียนฟางเช็ดเท้าพระสงฆ์ ๒ อัน ให้เร่งเอาเข้ามาส่งแต่ฉวันเดือน ๑๓
ขึ้น ๔ ค่ำ เพลาเช้า

อนึ่งให้สนมพลเรือนรับเครื่องเจบพระหัตถ์ เครื่องทองใหญ่ ต่อท่าน
พนักงานข้างในเชิญไปตั้งฉวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๔ ค่ำ ขึ้น ๕ ค่ำ ขึ้น ๖ ค่ำ
เพลาย่ำวันละสำหรับ ขึ้น ๗ ค่ำ เพลาเช้าสำหรับ ๓ รวม ๔ วัน ๔ สำหรับ
ให้มีพุ่มเข้าตอกดอกไม้สำหรับเครื่องให้พร้อม แล้วให้เบิกเสื้ออ่อน
ต่อพระคลังราชการไปเตียงแวนฟ้า ๔ ผืน ไปเตียงสงฆ์ ๒ ผืน รวม ๖ ผืน
แล้วให้เบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเสศไปไปเตียงสงฆ์ผืนหนึ่ง แล้วให้
เบิกยืมหม้อเงิน ๔ คู่ หม้อทองขาว ๔ คู่ รวม ๘ คู่ ต่อท่านข้างในใส่น้ำ
พระพุทธรมณต์ แล้วรับพระชันษาพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอ
ซึ่งจะได้โสกันต์ต่อท่านข้างใน เชิญไปตั้งฉวันเดือนพระมณฑลเพลาเช้า
ฉวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๔ ค่ำ แล้วให้ทำบัตรหยวกกล้วยใหญ่สี่มุม ๓ เล็ก

ส้ม ๑ คางหม^๒ ๑ รวม ๓ บัตร^๑ ส่งให้โหรเพลาย่ำฉวน^๑เดือน^๑เดือน ๑๑
ขึ้น ๖ ค่ำ

อนึ่งให้พระคลังในซ้าย^๑ จ่ายค้ายกยให้สังฆการีทำสายสิญจน์^๑
ให้พ่อพระสงฆ์ถือสวด วงเคียงพระมณฑล วงเคียงสรง แล้วให้เขา^๑
อ่า่งเงินไปค้ำสำหรับใส่น้ำชำระเท้าพระสงฆ์^๑ ๓

อนึ่งให้ล้อมวังสานกระจากสำหรับใส่เครื่องไทยทาน^๑ กันกว้าง
ศอก ๓ นิ้ว ๕๑ ใบ ให้เข้าขอมปักกระคายงทุกใบ แล้วให้เหล่าไม้^๑
กลัดสำหรับจะไต่เย็บกระทงเจิมใส่กระจาก ๑๐๐ กำ ๆ ละ ๓๐ อัน ให้^๑
เร่งเอาเข้ามาส่งณทิมคายนววันเดือน ๑๑ ขึ้น ๕ ค่ำ แล้วเกณฑ์^๑
ไพร่ตักน้ำใส่อ่า่งเงินชำระเท้าพระสงฆ์^๑ทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้พระคลังราชการ^๑ จ่ายเสื้ออ่อนให้แก่สนมพลเรือนสำหรับ^๑
บุ^๑เคียงแว่นฟ้า ๔ ผืน บุ^๑เคียงสรง ๔ ผืน รวม ๘ ผืน

อนึ่งให้ขันสัทธิศาตซ์^๑พ่อพรหมณ์ทั้งปวงเข้าไปบอกชาวพระมาลาญา^๑
ให้ผูกพระธำมรงค์ประจำทิศสำหรับทิศให้ต้องตามทิศ แล้วให้ถวายน^๑
น้ำกรต น้ำสังข์ แล้วให้ไปรบเข้าตอกนำเสด็จเมื่อฟังสวด ๓ วัน เมื่อ^๑
สมโภชเวียนเทียน ๓ วัน ๆ ละ ๓๐ คน ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้กรมนาย่ายเข้าสารซัอมให้แก่วิเสศ^๑ทงถวายน^๑พระสงฆ์ ๕๐ รูป
เข้า ๒ ถึง ๓๐ ทนาน แล้วให้เอาเข้าสารไปส่งท่านข้างในจะไต่ใส่กระจาก^๑
๕๐ กระจาก ๆ ละ ๕ ทนาน เปนเข้า ๑๒ ถึง ๓๐ ทนาน เข้ากัน ๒ ราย^๑
เปนเข้าสาร ๑๕ ถึง ให้เร่งจ่ายให้แก่ฉวนเดือน ๑๑ ขึ้น ๖ ค่ำ

อนึ่งให้ขุนภักดีอาสา ขุนโยธาทักษิ จักทนายเล็ดออกไปยกสำรับ
ของคารวหวานถวายพระสงฆ์เพลเช้าณวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ ๕๐ รูป

อนึ่งให้หมองไชย มโหรีบาทย์ แตรสังข์ กลองแขก เข้าไป
เตรียมประโคมเพลาย่ำณวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ขึ้น ๕ ค่ำ ขึ้น ๖ ค่ำ
ทั้ง ๓ วัน ครั้นรุ่งขึ้นณวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ เปลาเข้าไปให้เตรียม
ประโคมอีกเพลหนึ่ง แลให้เตรียมประโคมเมื่อสมโภชเวียนเทียนพระ
พุทธนังจักรพรรดิพิมาณณวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๙ ค่ำ
เพลาย่ำทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ขุนศรีสัสมพร เบิกยืมหม้อเงินต่อชาวพระคลังมหาสมบัติ
๔ คู่ เอาหม้อทองขาว ๓ ชิ้น ๓ คู่ ใส่น้ำพระพุทธมนต์ แล้วให้รับ
เอานางเลิ้งต่อกรมพระนครบาล ๒ คู่ ไบยัวหลวงสำหรับขี้ปากหม้อน้ำ
จุกทุกใบ แลให้เอาถาดตะไลรองหม้อน้ำเอาไปตั้งณเคียงพระมณฑล
เพลเช้าณวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ครั้นถึงณวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ
เมื่อโสกันต์นั้น ให้ยกน้ำพระพุทธมนต์ซึ่งเอามาตั้งส่งให้ชาวท่งถวาย
พระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอให้สรงเหมือนอย่างทุกครั้ง

อนึ่งให้ชาวพระคลังพิมาณาอากาศเอาพรมใหญ่ไปปู เอาฉากไป
คั่นบนพระมหาปราสาทเพลเช้าณวันเดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ แลให้เอา
พรมใหญ่ไปปูณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาณ เมื่อสมโภชเวียนเทียนณวัน
เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๙ ค่ำ เปลาอย่าทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ชาวพระราชยาน จิตเสลียงงารับเสด็จเจ้าซึ่งจะโสกันต์
๓๐ องค์ ให้มาเตรียมรับเสด็จส่งเสด็จแต่ณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๕ ค่ำไป
จนวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๙ ค่ำ เพลาย้าย

อนึ่งให้ชาวที่เตรียมเคียงพระเสลียงพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลาน
เธอ เมื่อทรงฟังสวด เมื่อสมโภชเวียนเทียนวันละ ๓๐ คนทั้ง ๒ วัน

อนึ่งให้นายเวร ปลัดเวร พระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอซึ่งจะ
โสกันต์นั้น เอาพรม เอาเชนบกในเข้ามาแต่งที่รับเสด็จในฉากเมื่อทรง
ฟังสวดพระพทธมนต์ทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้พระแก้วพระคลังส่วน ส่งใบตองตานีสำหรับเย็บกระทง
รองกระทง แห้ง ๒๐ มัด ๆ ละ ๓๐ ยอด สด ๓๐ มัด ๆ ละ ๑๕ ยอด
มลากอลูกใหญ่สำหรับแกะรูปสัตว์ใส่บายศรี ๑๕๐ ใบ ให้เร่งเอามาส่ง
ณทิมทายชาววังวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๕ ค่ำ

อนึ่งให้ขี้ไม้ยันทะวารีไปเตรียมนำเสด็จเมื่อเสด็จฟังสวด เสด็จ
โสกันต์ เสด็จเวียนเทียน วันละ ๓๐ คนทั้ง ๒ วัน

อนึ่งให้มหาดไทย กลาโหม หมายบอกข้าทูลละออง ฯ ผู้ใหญ่
ผู้น้อยให้พร้อมกันรับแว่นสมโภชเวียนเทียนพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลาน
เธอ ณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๙ ค่ำ ขึ้น ๙ ค่ำ
ขึ้น ๙ ค่ำ เพลาย้าย ๒ โมงกับ ๓ บาททั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ราชบัณฑิต เชิญพระสารีริกธาตุ พระฉัตรไชยเข้าไป
ตั้งณเตียงพระมณฑล เพลาเช้าวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๕ ค่ำ

อนึ่งให้ท่านพนักงานข้างในแต่งเครื่องขบพระหัตถ์เครื่องทองใหญ่
 ให้มีพุ่มเข้าตอกตอกไม้ยู่เทียบสำหรับเครื่องให้พร้อม ส่งให้สนม
 พลเรือน เชิญไปตั้งณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๔ ค่ำ ขึ้น ๕ ค่ำ ขึ้น ๖ ค่ำ เพลา
 บ่ายวันละสำหรับ ๓ วัน ๓ สำหรับ รุ่งขึ้นณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ เพลา
 เข้าอีกสำหรับหนึ่ง แล้วให้แต่งเครื่องกระยาสนานให้ครบ ส่งให้สนม
 พลเรือนแต่ละวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๔ ค่ำ เพลาบ่าย ให้ทนต์เข้าพระมณฑล
 แล้วให้เชิญพระชันษาพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอซึ่งจะโสกันต์
 ส่งให้สนมพลเรือนเชิญไปตั้งด้วย แล้วให้จ่ายเทียบให้สนมพลเรือน
 สำหรับตามกลางคืนหนักเล่มละ ๖ สลึง คืนละ ๒๐ เล่ม ๓ คืนเป็น
 เทียน ๖๐ เล่มอย่าให้ขาดได้

อนึ่งให้วิเสศกลางของคารของหวาน แต่งสำหรับถวายพระสงฆ์
 เพลาเช้าณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ของคาร ๕๐ สำหรับ ๆ ละสลึงเพื่อง
 ของหวาน ๕๐ สำหรับ ๆ ละสลึง ให้มีขนมจีนน้ำยาด้วย แล้วให้เบิก
 เข้าสารข้อมต่อกรมมาหาหงถวายพระสงฆ์ ๒ ถึง ๓๐ ทนาน

อนึ่งให้วิเสศนอกแต่งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน รวม
 ๓ สำหรับ ให้มีเข้าขันเชิงพานรองน้ำวักแวนเวียนเทียบ ๆ ดิดแวน
 เทียนขอบบายศรี แสงหอมน้ำมันหอม มะพร้าวแก้ว เครื่องบายศรี
 เป็ดปากทองของเคียงให้พร้อม แล้วให้ยกเข้าไปตั้งณพระที่นั่งจักรพรรดิ
 พิมานณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๙ ค่ำ เพลาบ่ายให้ทนต์

ฉบับที่ ๒

ณวันเดือน ๓ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีชวดฉศก (พ. ศ. ๒๓๔๗) เพลาย้าย
 โมง ๓ ฉิมทนายเรือนมาบอกว่า ท้าววรจันทร์สั่งว่าซึ่งพระเจ้าลูกเธอ
 พระเจ้าหลานเธอ โสกันต์จะทรงพระเสด็จนั้นให้ขังไว้ คงทรงเสด็จ
 แต่พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้านรากร พระองค์เจ้าดวงจักร ๒ พระองค์
 ทรงทั้งเสด็จฟังสวดพระพทธมนต์ ทรงทั้งเสด็จสมโภชเวียนเทียน รวม
 ๒ วัน เมื่อฉิมขอกนั้นต่อหน้า ๆ พล ๖ มหาไทย ต่อหน้า ๆ พล ๖
 กรมวัง ต่อหน้าพระยาบำเรอภักดิ์ ต่อหน้าพระยาธิเบศร์โกษา นั่ง
 อยู่ด้วย.

ฉบับที่ ๗

๑ ถวายเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิราช ราชสังใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า หลวงโลกทัฬหีโหม่ซื้อค่านวณพระฤกษ์ทูลเกล้าฯ ถวาย ว่าพระฤกษ์จะไต่ตั้งพระราชพิธีมงคลการโสกันต์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากนกวลีทิพยวดีบนพระที่นั่งสุลลิตมहाปราสาท จะไต่ตั้งพระราชพิธีสงฆ์พิธีพราหมณ์พร้อมกัน พระสงฆ์ ๕๐ รูป จะไต่เจริญพระพุทธมนต์วันเดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำ แลแรมค่ำ ๑-๒ ค่ำ มะโรงสัมฤทธิศก เพลาย่ำ ๒ โมง ๖ บาท จะไต่เจริญเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าฯ ซึ่งจะโสกันต์ ให้เสด็จฟังพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ ๓ วัน ครั้นรุ่งขึ้นวันศุกร์ เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ เพลาย่ำ ๑ โมง ๓ บาท พระฤกษ์จะไต่จรดพระกรรวิภกรรไกร แปรพระภักตร์ไปทิศอากาศเฉยเป็นกำหนดพระเกษณินทฤกษ์ จรดพระกรรวิภกรรไกรแล้วจะไต่เจริญเสด็จและนิมนต์พระสงฆ์ไปรดน้ำพระพุทธมนต์ สรงน้ำบนพระแท่นเชิงเขาไกรลาศ น้ำออกจากปากราชสีห์ แล้วพระสงฆ์กลับขึ้นไปรับพระราชทานฉัน

ครั้นวันเดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ เพลาย่ำ ๒ โมง ๕ บาท พระฤกษ์จะไต่ให้สมโภชเวียนพระเกยณพระที่นั่งสุลลิตมहाปราสาท ๓ วันเป็นค้ำรบ ๖ วัน

ให้ชาวพระราชยานเชิญพระราชยานเข้าไปทางถนนท้องถนนประตูสวน ไปประทับรับเสด็จณพระที่นั่งในพระราชวัง ให้แบ่งกระบวนแห่เข้าไปกับพระราชยาน ตั้งกระบวนในพระราชวังรับเสด็จ

กระบวนนำ

คู่แห่ เต็กคี่สระเอก ๘๐ ถอดคนเชือกปลายเชือก ๕ รวม ๘๕

แตรฝรั่ง ๕ แตรวงนอก ๕ สังข์ ๑ รวม ๙

เครื่องสูง ๒๖ บังพระสรีรี ๑ รวม ๒๗

เชิญพระแสงหว่างเครื่อง ๕ เชิญพระกลด ๑ ขี้นไม้ยืนเกาะวี่ ๒

รวม ๗

พราหมณ์ไปรยเข้าดอก ๑ พราหมณ์ออกดอกไม้ ๑ รวม ๒

เคียงพระราชยาน ๑๒

อินทรพราหมณ์ ๑๖

หามพระราชยาน ๓๐

รวม (กระบวนนำ) ๓๖๗ คน

กระบวนหลัง

เครื่องสูง ๘

เชิญพระแสง (หว่างเครื่อง) ๒

รวม (กระบวนหลัง) ๑๐ คน

รวมทั้งสิ้น ๓๗๗ คน

ครั้นเสด็จลงพระราชยาน ให้เข้าสังข์ คู่หนึ่งประนมมือ สัน
เสียงสังข์เข้าแตร สันเสียงแตรสารวัตรกรับ คู่แห่งกรายถวายบังคม
พร้อมกัน สารวัตรกรับให้ลุกขึ้นเดิน ถ้าจะเดินเร็วให้สารวัตรกรับให้
เดินเร็วไป ครั้นออกไปถึงประตูราชสำราญให้เข้าสังข์แตรขึ้น คู่แห่ง
ทั้งกระบวนไว้รับเสด็จอยู่นอกประตู

คู่แห่ผู้ใหญ่ ๘๐

แตรวง ๒๖ แตรฝรั่ง ๑๖ รวมน ๔๒

กลองชนะ ๔๐

รวมทั้งสิ้น ๑๖๓ คน กราบถวายบังคมแล้วลุกขึ้นบรรจบกับต้น
เชือกคอกกับเครื่องสูงเป็นกระบวนเดียวกัน แห่ตามทางขักราชวัตรนิตร
เบญจรงค์รายทางไป ถึงมุมโรงแสงข้างใต้ ให้เป่าสังข์แตรครั้งหนึ่ง
ครั้นไปถึงมุมพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดารามข้างใต้ ให้เป่าสังข์แตร
ครั้งหนึ่ง ครั้นไปถึงขอมเผด็จคัยกรให้เป่าสังข์แตรครั้งหนึ่ง ถึงประตู
กลางพระระเบียงข้างเหนือให้เป่าสังข์แตรครั้งหนึ่ง ถึงประตูวิเศษไชยศรี
เป่าสังข์แตรครั้งหนึ่ง ครั้นเข้าประตูพินาศไชยศรีเป่าสังข์แตรครั้งหนึ่ง
เลี้ยวตามถนนไปนำทิมกายตำรวใน ถึงมุมโรงนาฬิกาข้างตะวันตกให้
เป่าสังข์แตรครั้งหนึ่ง คู่แห่ยกมือประนมพรอ้มกันทุกครั้ง ครั้นถึง
กำแพงแก้วพระมหาปราสาทให้คู่แห่ผู้ใหญ่ตรงขึ้นไปตามประตูกำแพง
แก้วพระมหาปราสาท แต่แตรวงแตรฝรั่งกลองชนะซึ่งมิได้เข้าไปใน
พระราชวังนั้น ให้หยุดอยู่ในราชวัตรเหนือประตูกำแพงแก้วพระมหา
ปราสาทด้านตะวันออก คู่แห่ก็คั้นให้เลี้ยวตามถนนริมกำแพงแก้วลงไป
ข้างใต้ ถึงเกยแล้วเลี้ยวออกไปหว่างกระถางต้นไม้ตรงไปเข้าเขาไกร
ลาศ ปลายเชือกคู่แห่ข้างใต้หามายเอาฉัตรมุมข้างใต้ ปลายเชือกคู่แห่
ข้างเหนือหามายเอาฉัตรกระโถนาคข้างเหนือ หยุดอยู่ทั้ง ๒ แลวให้แยก
แถวออกไว้ให้กว้างแล้วให้นั่งลงฉันทนากลับเข้ามาข้างเกยทั้ง ๒ แถว

และเครื่องสูง แตรฝรั่ง แตรงอนสังข์ เชิญพระแสง กระบวนนำซึ่งเข้าไปในพระราชวังนั้น ให้ตามคู่แห่เด็กเข้าไปกลางหว่างแถว คู่แห่เด็กนั้นให้หนึ่งตามกระบวน ผินหน้ากลับเข้าไปข้างเกยให้พร้อมกัน

ครั้นพระราชยานประทับเสด็จขึ้นเกย พระราชยานคู่เคียง อินทรพรหม เชิญพระกลบ บังพระสรีร์ ขยับไม้ พราหมณ์เลี้ยวตามคู่แห่เด็กไปหว่างคู่แห่ ให้ห้อยคอบุ๋นในคู่แห่ตามกระบวน แล้วจึงเข้าสังข์แตรขึ้น แตรวงแตรฝรั่งซึ่งอยู่ริมกำแพงแก้วก็เข้าชนพร้อมกันตามแตรวงแตรฝรั่งนั้น สารวัตรกรับ คู่แห่กราบถวายบังคมพร้อมกัน ชาวนาฬิกาเอาเสื้อผ้าลาดพระบาทประยัสต์จึ่งแต่เกยไปจนถึงอิมจินที่ท่ายพระมหาปราสาท และเครื่องสูง เชิญพระแสงหลังนั้นตรงขึ้นไปตามประทักษิณกำแพงพระมหาปราสาทตามคู่แห่ผู้ใหญ่ นางแต่งตัวสระทรงไปตามถนนเข้าประตพรหมภักตร์ฝ่ายขวาเข้าในพระราชวัง แล้วจึงให้ยกเอาคู่แห่เด็กกลับมาตามทางเข้าไปตั้งกระบวนอยู่ริมกระดาน ต้นไม้ตรงประตูศาลาพระมหาปราสาท แล้วคู่แห่ผู้ใหญ่จึงมาตั้งกระบวนต่อเด็กออกไป เครื่องสูง แตรฝรั่ง แตรงอน สังข์ เชิญพระแสง ขยับไม้ พราหมณ์ กระบวนนำนั้นให้เข้าตามกระบวน ผินหน้ากลับเข้าไปข้างเกยให้พร้อมกัน ถ้าพระสังข์สวดพระพุทธมนต์จบแล้ว ชาวพระราชยานเชิญพระเสลี่ยงน้อยรับเสด็จมาแต่อิมจินที่พระมหาปราสาท เชิญพระราชยานใหญ่เข้าประทับรับเสด็จณเกย

ครั้นเสด็จลงพระราชยานแล้ว เข้าสังข์เข้าแตร สารวัตรกรับ คู่แห่กราบถวายบังคมพร้อมกัน ครั้นสารวัตรกรับให้ลูกขึ้นเดินไปตามทางซึ่งแต่มานั้น ครั้นถึงประตูราชสำราญให้คู่แห่ผู้ใหญ่ตรงไป ให้

หยุดตั้งกระบวนอยู่หน้าโรงหล่อจวนกลาง ให้แยกออกเป็น ๒ แถว กลับหน้าเข้ามา และแตรฝรั่งแตรงอนซึ่งอยู่ในกระบวนนั้นให้ตรงไป ตามคู่แห่ผู้ใหญ่ หยุดอยู่ในคู่แห่ตามกระบวน ผืนหน้ากลับเข้ามา เหมือนกันกับคู่แห่ ครั้นพระราชยานถึงประตูราชสำราญแล้ว เข้าถึง เข้าแตรงอนแตรฝรั่ง สारวคึกกรับ คู่แห่ผู้ใหญ่นำถวายบังคมพร้อม กัน คู่แห่เด็กกับเครื่องสูง เชิญพระแสง แตรงอน แตรฝรั่ง สังข์ อินทรพพรหมคู่เคียงแห่เสด็จเข้าไปในพระราชวัง แลเครื่องสูง เชิญพระ แสงหลังตามเสด็จเข้าไปด้วยตามกระบวนซึ่งแห่ออกมานั้น ครั้นถึง เส็จแล้วเชิญพระราชยานกลับออกมาตามท้องถนน กระบวนหน้า แห่หลังก็กลับออกไปพร้อมกัน.

ให้เจ้าพระยาศรีวรรมานิราช เข้าไปจัดแจงในพระราชวัง พระยา ยมราช อยู่จัดแจงที่ประตูราชสำราญข้างนอก เจ้าพระยามหาเสนา อยู่จัดแจงที่ประตูวิเศษไชยศรีข้างใน เจ้าพระยาธรรมา อยู่จัดแจงที่เกย พระมหาปราสาท

แต่เจ้าพระยาศรีวรรมานิราช ๑ เจ้าพระยามหาเสนา ๑ พระยา ยมราช ๑ ให้ตามกระบวนไปด้วย ๑

-
- ๑ ข้าราชการผู้ใหญ่ซึ่งปรากฏนามในหมายเหตุนี้ คือ
เจ้าพระยาศรีวรรมานิราช บุนนาค ต้นสกุล บุนนาค
เจ้าพระยามหาเสนา บุนนาค ต่อมาเป็นเจ้าพระยาอภัยราชา บิดาเจ้าพระยา
บดินทรเดชา สิงห์เสนี
เจ้าพระยาธรรมา ๑ สด
พระยายมราช บุนนาค ต่อมาเป็นเจ้าพระยามหาเสนา เป็นพี่เจ้าพระยามหา
เสนา บุนนาค

ครั้นถึงวันศุกร์ เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ เพลาเช้า ตามกระบวน
มาถึงที่แล้วให้ไปอยู่เขาไกรลาส เจ้าพระยาศรียรรมาภิราชอยู่จัดแจง
มุ่มควันออกข้างใต้ เจ้าพระยามหาเสนาอยู่จัดแจงมุ่มควันออกข้างเหนือ
เจ้าพระยาธรรมาอยู่จัดแจงมุ่มควันตกข้างใต้ พระยาบรมราชาอยู่จัดแจงมุ่ม
ควันตกข้างเหนือ ครั้นไล่กันดีแล้วถวายผ้าสังข์ เสด็จกลับเข้าไปทาง
ประตูท้ายพระ เสด็จไปทรงตักบาตรที่ชลาท่ายพระมหาปราสาท
สนมพลเรือนผูกม่านสักกัณฑ์แก้กำแพงแก้วมาถึงพระมหาปราสาทตรงเข้า
ในพระราชวัง ทรงตักบาตรที่ชลาริมพระราชมณเฑียร จึงเชิญพระ
ราชยานกับคู่เคียง เครื่องสูง แตรสังข์ ขี้ผึ้ง เชิญพระแสง อินทร
พรม ไปทั้งกระบวนสงฆ์ไว้เตรียมรับเสด็จอยู่ณเกยเขาไกรลาสข้าง
ควันออก แตรวงดนตรีฝรั่ง กลองชนะ นั้นให้ไปอยู่น้ำพระราชวัง
นั่งกลายาตแต่โรงนาฬิกาไปจนถึงมุ่มทิมดาบชั้นใน แต่คู่แท่นนั้นให้ไป
ตั้งกระบวนอยู่ ผู้ใหญ่อยู่นอกประตูพิมานไชยศรี ตั้งอยู่ในประตู
พิมานไชยศรี

ครั้นทรงบาตรแล้วเสด็จกลับออกมาทางเสด็จเข้าไปในนั้น ชาวพระ
ราชยานเชิญพระเสลี่ยงน้อยเจ้าประทีปรับเสด็จณประตูท้ายพระ ครั้น
เสด็จขึ้นทรงพระเสลี่ยงแล้ว ขี้ผึ้ง พราหมณ์นำเสด็จ เจ้าพระยาศรีย
รรมาภิราช ๑ เจ้าพระยาธรรมา ๑ คู่ ๑ พระยาบวรภักทิ ๑ พระยา
รักษมณเฑียร ๑ คู่ ๑ รวม ๒ คู่ เคียงพระเสลี่ยงไปสรงน้ำ ณแท่นเชิง

เขาไกรลาส สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณฤกษ์เป็น
พระอิศวร เสด็จขึ้นไปทรงเครื่องขยับเขาไกรลาสขึ้นแทนขมบก ชาว
วังเอาม่านลายทองแผ่ลวดพันสักหลาดผูกขมบกทั้ง ๔ ด้าน แล้วเอา
ม่านพันทองคาตพุ่มเข้าปิดขมบกไขทั้ง ๔ ด้าน ชาววังคอยชักไข
ข้างละคน แล้วเอาเสื่ออ่อน พรม พระบัลลังก์ใหญ่ พระเขนยลาย กระ
บวนแต่งขมบก พนขึ้นแทนขมบกชาววังปูเสื่อ ตั้งเตียง สนมพล
เรือนปูพรม คู่เคียงไปคอยเคียงเจ้ากระบวนซึ่งตั้งสงขไว้นั้น แต่ขมิไม่
พราหมณ์ อยู่ในที่สงข สรงแล้วช้พ้อพราหมณ์ถวายน้ำกรต น้ำสังข์
แล้วเสด็จเข้าในพลับพลาเปลื้องเครื่อง ทรงผลัดพระภูษาเสื่อผ้าดอกแล้ว
ทรงผลัดพระภูษาเสด็จขึ้นบนยอดเขาเฝ้าพระอิศวร ๆ เสด็จลงไปยัง
กลางบันไดนาค ขึ้นไปถึงชั้นพระแท่นพระอิศวรเสด็จขึ้นไปเข้าในขมบก
ชาววังชักม่านไขบึก สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ฯ เสด็จเลี้ยวไปทรงเครื่อง
ขมมณฑปต่างข้างเหนือ ชาวพระภูษามาลาประทับพระองค์เสร็จแล้ว จึง
เสด็จขึ้นไปเฝ้าพระอิศวร ชาววังชักม่านไขบึกทั้ง ๔ ด้าน พระอิศวร
จำเริญพรประทานแล้ว สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ฯ เสด็จกลับลงไปยัง
ถ้ำนอก ขมิไม่ พราหมณ์ ไปเข้ากระบวน

ครั้นเสด็จลงเอยทรงพระราชยานแล้ว จึงเข้าสังข์ คู่แท้ประนม
มือขึ้นพร้อมกัน สงขเลี้ยงสังข์เข้าเฝ้า แตรสงขเลี้ยงแล้วสรวัดกรับ
ให้กราบถวายบังคมพร้อมกัน ๓ คน ครั้นสรวัดกรับให้ลุกขึ้นเดิน
พร้อมกัน แตรวงดนตรี กลองชนะ ซึ่งอยู่นำพระราชวังก็ให้เข้า

ขึ้นรับแตรสังข์ในกระบวนนั้น แต่กลองชนะนั้นให้ระโคมไปกว่าจะเวียน
แล้ว ครั้นเวียนเขาไกรลาสเข้าไปขวา ๓ รอบแล้ว คู่แห่ตรงไปออก
ประตูพิฆาตไชยศรี เสด็จกลับเข้าในพระราชวังไปเข้าประตูราชสำราญ
ตามทางแห่งนั้น.

ให้ ผู้เข้ากระบวนแห่และผู้ใดจักแจ้งทำตามหมายรับสั่งมานี้ ถ้ามี
แจ้งให้ไปถามกรมวัง

ให้มหาดไทย กลาโหม พระคลัง หมายบอกให้ทั่วอย่าให้ขาด
ได้ตามรับสั่ง.

ฉบับที่ ๘

หมายรับสั่งพระราชพิธีโสกันต์ในรัชกาลที่ ๓

๑ ท້วยเจ้าพระยาธรรมา รับสั่งใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
สั่งว่า หลวงโลกที่ป๋ ขุนโชติพรหมา ขุนเทพากรณ์ ไหรมีชื่อค่านวณ
พระฤกษ์ทูลเกล้าฯ ถวาย ว่าพระฤกษ์จะได้ตั้งพระราชพิธีมงคลการ
โสกันต์พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าโสมนัส บนมพระที่นั่งกุสุมิตถา
ปราสาท จะได้ตั้งพระราชพิธีสงฆ์ พราหมณ์ พร้อมกัน พระสงฆ์ ๓๐ รูป^๑
จะได้เจริญพระพุทธมนต์ ๓ วัน เดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ
ขึ้น ๒ ค่ำ บรมเมืออัฐศก (พ. ศ. ๒๓๘๘) เพลาย่ำโมง ๓
จะได้เชิญเสด็จพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าโสมนัส ซึ่งจะโสกันต์
แต่เสด็จมาทรงฟังสวดพระพุทธมนต์ ๓ วัน ครั้นรุ่งขึ้นฉวันจันทร์เดือน ๖
ขึ้น ๓ ค่ำ เปลาเช้า โมง บาท พระฤกษ์จะได้จรดพระกรรวิค
พระกรรไกร แปรพระภักตร์ไปสู่มงคลทิศ ตามกำหนดพระเกษนิท
ฤกษ์ราชประเพณีโสกันต์ แล้วจะได้เชิญเสด็จไปสรงน้ำพระพุทธมนต์
ครั้นเพลาย่ำ ๒ โมง จะได้แต่เสด็จมาสมโภชเวียนเทียนณพระที่นั่งกุสุมิต
ถาปราสาทนั้น

ให้กรมเสกส์ซ้ายขวาเร่งเกณฑ์ฉัตร ราชวัตร ร่านน้ำ ล้อมที่สรง
ฉัตรทอง ๔ ฉัตรเงิน ๒ ฉัตรนาก ๒ รวม ๘ ราชวัตร ไม่จริงทรง

๑ ในหมายเหตุไม่ปรากฏมีจำนวนพระสงฆ์ เทียบเคียงเอาตามที่เคยมีมา.

เครื่อง ๑๒ ล้อมพระมหาปราสาทห่าง ๕ วา ๒ ศอก ทรงเครื่องฉัตร
เบญจรงค์ ๗ ชั้น ๒๐ ราชวัตรไม้ไผ่ ๘๐ รายทางระยะห่างกัน ๑๕ วา
ฉัตรเบญจรงค์ ๘ ชั้น ๖๐ ราชวัตรไม้ไผ่ ๒๔๐ รำนน้ำ ๓๐ ให้เร่งเกณฑ์
ฉัตร ราชวัตร รำนน้ำไปตั้งแต่วันเดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ ห้ามมิให้
เอาฉัตร ราชวัตร รำนน้ำ ในการพระศพกรมหมื่นอัครสุทธาเทพไปตั้ง
เป็นอันขาดทีเดียว

อนึ่งให้แปลคำร่วทำที่สร้างนัยนลานพระมหาปราสาท พลบปลา
เปลืองเครื่องถ้วย ใหญ่เล็กแลสูงต่ำจะทำเป็นประการใดนั้น ให้ไป
เรียนถามพระยาศรีพิพัฒน์ พระยาราชสงคราม แล้วให้ปลูกโรงพระ
ราชพิธีพราหมณ์หน้าพระมหาปราสาท ไม่ประธานช่อกว้าง ๕ ศอกคืบ
พรางยาว ๘ ศอกคืบ เคียงสูง ๖ ศอก พื้นสูง ๒ ศอก มีพาไลรอบ
ลดพื้นเป็น ๒ ชั้น มีพนักแฉียงรอบทั้ง ๒ ชั้น ผินหน้าโรงไปทิศบูรพ์
ผินหลังโรงไปทิศประจิม มีประตูชานโรงแห่งหนึ่ง หลังโรงแห่งหนึ่ง
มีไม้พาดปกโหลนปกทวาร ทำรวีไก่อ ราชวัตร ผูกต้นกล้วยต้นอ้อย
รอบโรงพระราชพิธี

อนึ่งให้มหาดไทย กลาโหม เกณฑ์ช่างกลาบาต ทำรวีไก่อยาว
๕ ศอก สูงศอก ๑ มีเชิงสองข้างกรอบไม้จริงตาแซลงไม้ไผ่ทำดินแดง
ตามระยะทางที่จะแห่เสด็จมาเหมือนอย่างทุกครั้ง แลให้พินิจที่เกณฑ์
ยพาทยมาคอยคี่เมือแห่ตามระยฉัตร

ให้พินพม พันทพราช เกณฑ์คนทำทางแห่กว้าง ๕ วา ให้เอา
ตุลุมพุกทูปดินให้ราบเสมออย่าให้เป็นเลี่ยนหนามหลักตออยู่ไก่อ แล้วให้

เอาทรายมาเกลี่ยแต่ข้าง ๆ ให้เอาน้ำประอย่าให้เป็นแผ่นได้ ทำให้ตกลง
 ทางแหม่น แล้วให้เกณฑ์ข้าทูลลออง ๆ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ทหารพลเรือน
 เลือกจับบุตรหลานที่รูปร่างงามก็คัดเลือกอายุ ๘ ปี ๑๐ ปี ๑๑ ปี ๑๒ ปี ๑๓ ปี
 แลค้แต่ต่างภาษา ค้แต่ผู้ใหญ่เครื่องสูง กลองชนะ แตร สังข์ เกณฑ์
 บุตรข้าราชการก็คัดเลือกให้ทรงฟังสวด ให้โสกันต์ นุ่งสับก้ทองขาว
 ชายกรวยเสื่อกรยขาวใส่เกี้ยวมงคลย่นขาว แห่กลับจากโสกันต์ แห่
 สมโภชเวียนพระเทียน นุ่งสับกลายมีสนับเพลาเสื่อกรยแดง ๘๐ บุตร
 ทหารฝรั่งแม่นับน้ให้ทรงฟังสวด ให้โสกันต์ ใส่เสื้อขาวกางเกงขาว
 แห่กลับจากโสกันต์ แห่สมโภชเวียนพระเทียน ใส่เสื้อสีกางเกงสี
 ถิ่นทำด้วยไม้ ๒๐ จินบุตรเจ้าภานุกรมทำชายให้ทรงฟังสวด ให้
 โสกันต์ แต่งตัวอย่างนายตะเภาใส่หมวกมีเกี้ยว แห่กลับจากโสกันต์ แห่
 สมโภช แต่งตัวอย่างจิ้ง ๒๐ บุตรแขกเทศ กรมทำขาวให้ทรงฟังสวด
 ให้โสกันต์ ใส่เสื้อจีบเอวขาว กางเกงขาวคาดเข็มขัด ใส่เสื้อจีบเอว
 ผ้าโพกขาว แห่กลับจากโสกันต์ แห่สมโภช ใส่เสื้อจีบเอวสี กางเกงสี
 คาดเข็มขัด ๒๐ บุตรอาสาจามให้ทรงฟังสวด ให้โสกันต์ นุ่งจีบผ้ายก
 คาดข้นหนึ่ง ใส่เสื้ออย่างมลายูพันผ้าตะบิต เห็นยกฤษ ๒๐ หลวงทิพวิภา
 หลวง หลวง หลวง ๑ ต้นเชือกปลายเชือกใต้ก
 ทรงฟังสวด โสกันต์ ใส่สนับเพลาสับก้ทองขาวชายกรวย เสื่อกรย
 ลำพอกขาว กลับจากโสกันต์ สมโภชสนับเพลา สับกลาย เสื่อกรย

๑. ทิ้งว่าง ๓ คนตรงนี้ มีข้อปรากฏต่อไปข้างหลัง คือจมนอนหพระพาศ. จมน
 ศรีราชบุตร. จมนเทพสุรินทร์.

แดง ลำพอกแดง ๔ มหาตเล็ก คู่แท้ ๑๒๐ ส้าววัก ๑๒ พระแสง
 หว่างเครื่อง ๖ แท้ทรงฟังสวด แท้โสกันต์ สนิยเพลาสมัยกทองขาว
 ชายกรวย เลือกรุยลำพอกขาว กลีบจากโสกันต์ สมโภชสนียเพล
 สมัยกลาย เลือกรุยลำพอกแดง ๓๓๘ อินทร์ ๘ เครื่องเขี้ยวพรม ๘
 เครื่องแดง นุ่งสมัยกลาย แท้ทรงฟังสวด แท้โสกันต์ แท้สมโภช
 เหมือนกัน ๑๖ บรรดาคู่แท้มหาตเล็ก ให้หิวหมื่น นายเวร จำ หุ้มแพร
 จักเลือกสรรมหาตเล็กที่รูปร่างงามดี สูงต่ำให้เท่ากัน แล้วให้จิตทาส
 จักเชลยไปหักไม้งครุ่ม หักกลาตีไม้ไว้ให้พร้อม พระนรินทรเสนี
 พระศรีสหเทพ หลวง.....หลวง..... ๒ ต้นเชือกปลายเชือก ผู้ใหญ่
 ทรงฟังสวด โสกันต์ สนิยเพลาสมัยกทองขาวชายกรวย เลือกรุย
 ลำพอกขาว กลีบจากโสกันต์ สมโภช สนิยเพลาสมัยกลาย เลือ
 กรุยลำพอกแดง ๔ (ทรงนันทันฉิบขาดเสียตอน ๓)

แล้วเสร็จ เสกไฟไปสงฆ์บนที่สงฆ์บนศาลาพระมหาปราสาทค้ำวันออก
 เฌียงเหนือ สงฆ์เสร็จเสกไฟกลีบชนพลับพลาเปลืองเครื่อง เปลือง
 กลองพระองค์ เปลืองพระภษา แล้วทรงเครื่องแต่งพระองค์ทรงพระ
 มหามงกุฎอย่างพระราชกุมาร เสกจีวรนเกยทรงพระราชยานแห่กลับ
 เข้าในพระราชวังทางประตูราชสำราญเหมือนอย่างแท้ฟังสวดทุกวัน

๒ ต้นเชือกปลายเชือกปรากฏชื่อต่อไปข้างหน้า ก่อจ่ามหาตเล็กฝ่ายพระราชวัง
 บรร ๑ ๔ คน.

ครั้นรุ่งขึ้นณวันเดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำ เพลาย่ำ ๒ โมง
 ๓ บาท พระฤกษ์จะได้ตั้งกระบวนแห่มาสวมโกศเวียนพระเทียบบนพระ
 ที่นั่งคฤสีคมหาปราสาท (นั้น) เครื่องเล่นสมโภช ๓ วัน เป็นคำรบแห่
 ๖ วัน ๗ เปลา แลกระ(บวนแห่เพลาสลัก) สวมโกศนั้นเข้าทางประตู
 อนงค์คัลลา ออกทางประตูราชสำราญทั้ง ๓ วัน (กระบวนนำ) ไปตั้ง
 กระบวนอยู่นอกประตูราชสำราญตรงพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ คู่แห่อยู่ข้าง
 นอก นำหัวพระนรินทรเสนา ๑ พระศรีสทเทพ ๑ รวม ๒ มหาคเล็ก
 จำรัสวิชัย ๑ จำจิตรนกุล ๑ จำนิตย์ ๑ จำเนตร ๑ รวม ๔ สारวัก ๑๒
 ต้นเชือกปลายเชือก ๘ คู่แห่ ๑๑๒ กลองชนะ ๔๐ จำปี ๑ จำกลอง ๓
 สारวัก พิณลูเสนา ๑ พันเทพศักดิ์ ๑ แตรวง ๒ แตร ๒๐ แตร
 ฝรั่ง ๒ แตร ๑๖ สारวัก (เสนห์) ราชา ๑ ปรีดการาช ๑ ขอเฝ้า ๖๐
 รวมทั้งสิ้น ๒๘๐ คน คอยรับประคองสนทรวาร คู่แห่ที่จะแห่ไปรับเสด็จ
 ทางประตูอนงค์คัลลา ถึงพระตำหนักตั้งกระบวนแห่ในพระราชวัง คู่แห่
 รับเสด็จในจีน ๒๐ ฝรั่ง ๒๐ แขนกลาย ๒๐ แขนเทศ ๒๐ สारวักเล็ก
 ปลัดวังวังนำ ๑ ขุนข้าราชการคี่กระ ๘๐ ต้นเชือกปลายเชือก
 หลวงทิพรักษา ๑ จมื่นอินทประพาศ ๑ จมื่นศรีราชบุตร ๑ จมื่นเทพ
 สุรินทร์ ๑ มหาคเล็กเชิญพระแสงหว่างเครื่อง ๖ ภูษามาลายู่งาน
 พระกลต ๑ แตรวง ๔ แตรฝรั่ง ๔ สังข์ ๒ สारวัก ๒ ขี้ไม้
 บัณเฑาะว์ ๒ พราหมณ์ถือสังข์ ๒ พราหมณ์โปรยเข้าตอกคอกไม้ ๒
 ไหรโปรยเข้าเปลือกเข้าสาร ๒ ขุนนาง (คู่) เคียงพระราชยาน ๑๖

อินทร์พรหม ๑๖ หามพระราชยานนาย ๑ ไพร่ ๑๒ เครื่องสูงนำ ๗ ชั้น ๒
 ห้าชั้น ๑๐ บังแทรก ๑๐ กรมวังคุมเครื่อง ๒ หลัง ๗ ชั้น ๒ ห้าชั้น ๔ บัง
 พระสุริย์ ๓ พัดโบก ๑ รวมทั้งสิ้นเท็ก ๑๖๐ ผู้ใหญ่ ๑๐๐ ข้าหลวง ๘๐
 เปน ๓๔๐ คน คู่แห่กระบวนเข้าไปรับเสด็จทางประตูทองคลลาลงพระ
 ดำหนักพระราชยานประทับเกย^๑ เสด็จขึ้นพระราชยานแล้วเข้าสังข์ คู่
 แห่นั่งประนมมือ สันเสียง (สังข์เข้า) แตร สันเสียงแตรสารวัตรกับ
 สามที่คู่แห่กราบถวายบังคมพร้อมกัน ๓ คน แล้วสารวัตรวัตรให้คู่แห่
 เดินพร้อมกัน เครื่องสูงหลังเดินแล้ว ข้าหลวง โขลน เข้าท้าย
 กระบวนเดินเปน ๔ แถว ถ้าจะเดินกระบวนให้ฟังเสียงกรับ ถ้าเสียง
 กรับช้าก็ให้เดินช้า ถ้าเสียงกรับเร็วก็ให้เดินเร็วไป ครั้นพระราชยาน
 ถึงคลัง เข้าสังข์ครึ่งหนึ่ง กระทั่งแตรครึ่งหนึ่ง ถึงพระที่นั่งข้างริมศาล
 เข้าสังข์ครึ่งหนึ่ง กระทั่งแตรครึ่งหนึ่ง ถึงประตูราชตำราญแล้วให้
 เข้าสังข์ขึ้น กระทั่งแตรขึ้น กระบวนแห่ซึ่งตั้งไว้นอกประตูนั้นให้ฉีกหน้า
 กลับมารับเสด็จคอยกราบถวายบังคมพร้อมกันลูกขุนบรรจบกับกระบวนแห่
 ที่ออกมาจากพระราชวังนั้น (เปนแถวเปนแนว) กัน พระราชยานมาถึง
 มุมโรงแสง ให้เข้าสังข์กระทั่งแตรครึ่งหนึ่ง พระราชยานกระทั่งถึงบ่อ

๑ พระตำหนักนี้อยู่ตรงหลังพระมหาปราสาท เดิมสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี
 เสด็จอยู่ ครั้นสวรรคตแล้วเป็นตำหนักกรมหมื่นอับสรสุตาเทพ สมเด็จพระนางโสม
 นัส เสด็จอยู่ตำหนักนี้มาแต่ทรงพระเยาว์ ครั้นกรมหมื่นอับสรสิ้นพระชนม์ เป็นตำหนัก
 สมเด็จพระนางโสมนัสมาแต่รัชกาลที่ ๓ เสด็จอยู่จนสิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๔ ถึง
 รัชกาลที่ ๕ สร้างใหม่เป็นตำหนักสมเด็จพระยาสุตาธิบดีนครราชสีมา

เผด็จกษัตริย์กร เข้าสังฆะทั้งแตรครั้งหนึ่ง ถึงประตูคานเหนือวัดพระศรี
รัตนศาสดาราม เข้าสังฆะทั้งแตรครั้งหนึ่ง พระราชยานถึงประตูวิเศษ
ไชยศรีเลี้ยวโรงบันใหญ่ ให้เข้าสังฆะทั้งแตรครั้งหนึ่ง เकिनกระบวน
แห่ตรงเข้ามาตามถนน ถึงประตูวิมานไชยศรี ให้เข้าสังฆะทั้งแตรอีก
ครั้งหนึ่ง เลี้ยวมาตามถนนหน้าพิมายถึงมมโรงนาฬิกา ให้เข้าสังฆะ
ทั้งแตรครั้งหนึ่ง แลเมื่อเข้าสังฆะทั้งแตรนั้น ให้ยกมือประนม
ขึ้นให้พร้อมกันทุกทุกครั้ง ครั้นถึงกำแพงแก้วพระมหาปราสาทแล้ว
คู่แห่ผู้ใหญ่ตรงขึ้นไปประตูข้างคานตะวันออก ถึงประตูข้างคานตะวันตก
ต้นเชือกพันประตูข้างคานตะวันออกแล้ว ให้หยกแยกเป็นสองแถว
ให้กว้าง นั่งคุกเข่าผินหน้าเข้ามาข้างเกยให้พร้อมกัน อินทร์ พรหม
เครื่องสูง คู่แห่หลัง ซึ่งมีโคเข้าในวังนั้นตามคู่แห่ผู้ใหญ่ นำ ตรงไป
ถึงประตูข้างตะวันตกทั้งเป็น ๔ แถว ถ้าแลเลี้ยวเข้าสังฆะทั้งแตรให้
ยกมือขึ้นพร้อมกัน คู่แห่เตี้ยนั้นให้เดินเลยทั้งกระ (ขวนตรงท้อง) สนม
นำโรงพระยาข้าง^๑ ต้นเชือกอยู่เสมอโรงพระยาข้างบันแยกเป็นสอง
แถวให้ทางกว้าง กลองชนะ แตรสังข์เข้าไปยืนอยู่ในหว่างกระบวนเตี้ย
เป็น ๔ แถวคอยตีสังข์เสด็จ แต่เครื่องสูงกระบวนนำ ขยับไม้ โหระ
พราหมณ์นั้นตรงไปยืนอยู่ตามถนนตรงประตูพรหมขวา แต่พระราชยาน
นั้นเข้าประทับเกยสังข์เสด็จแล้ว เลี้ยวออกมาหว่างศาลาหน้าพระมหา
ปราสาท แต่คู่เคียงนั้นหมอบรับเสด็จอยู่ตรงหน้าเกย เสด็จลงจาก

๑ คือสนามหน้าพระที่นั่งจักรีบัน^๑ โรงพระยาข้าง ๔ โรงอยู่ตรงสร้างพระที่นั่งจักรี

เกยแล้ว ข้าหลวง ไชลอน เ็นกระบวนตรงเข้าพระราชวังทางประตู
 พรหมขวา ขอ (เฝ้าใน) กระบวนนั้นเลยมาตามเชิงกำแพงแก้วหุยก
 อยู่ระหว่าง (โรงทอง) แล้วฉีกหน้าเข้ามาข้างเกย ครั้นสิ้นกระบวน
 แล้วเข้าสังขเขมาตรงขึ้น สิ้นเสียงแตร กลองชนะตีสั่งเสด็จ สิ้นเสียง
 กลองสารวัตรก็กรับสามที คู่แห่งกราบถวายบังคมพร้อมกัน ๓ คน เจ้า
 ขอมข้างในรับพระเจ้าหลานเธอต่อพระหัตถ์ลงมาทรงยืนในอาสน์เงินปาก
 จำหลัก ข้างในถวายน้ำล้างพระบาทด้วยพระแท่นเงินถมยาคำ แล้วเสด็จ
 ตามฉัตรมาขึ้นบนพระที่นั่งสุทโธมหาราษฎราทร ทรงนั่งฟังสวดอยู่ในฉาก
 เมื่อ (พระ) สงฆ์สวดพระพุทธรูปมณฑล ยกคู่แห่งผู้ใหญ๋ไปตั้งกระบวน
 อยู่ประตูพิมานไชยศรี แตรสังข์ กลองชนะนั้นไปตามคู่แห่งผู้ใหญ๋
 เข้ากระบวนตามที อยู่แต่เครื่องสังข์ คู่แห่งกระบวนหลังไปตั้งอยู่น้ำโรง
 พระยาช้าง คู่แห่งก็ยกไปตั้งต่อคู่แห่งผู้ใหญ๋เข้ามาเป็นกระบวนเดียวกัน
 ฉีกหน้ามาข้างเกย ครั้นพระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมณฑลจบแล้วเสด็จกลับ
 ขึ้นเกย ทรงพระราชยานแล้วเข้าสังข์ เขมาตรงขึ้น สิ้นเสียงแตรสารวัตร
 ก็กรับ ๓ ที คู่แห่งกราบถวายบังคมพร้อมกัน ๓ คน สารวัตรก็กรับ
 คู่แห่งลูกขุนเ็นพระราชยานถึงประตูหว่างชาลาปราสาท อินทร์พรหม
 เครื่องสังข์หลังเข้าตามที นางข้าหลวง นางไชลอนเ็นพันประคองข้าง พวก
 ขอเฝ้าเข้าท่ายกระบวนแห่ แห่ตามทางดังทีให้เข้าสังข์ เขมาตรงเหมือน
 อย่างเมื่อแห่มาขึ้น ครั้นถึงประตูราชสำราญให้คู่แห่งผู้ใหญ๋ แตร
 กลองชนะสารวัตร ซึ่งมีได้เข้าในพระราชวังนั้นตรงออกไปทางประตูคักก
 ไชยสิทธิ์ ต้นเชือกหุยกอยู่เสมอมพระที่นั่งสุทโธมหาราษฎราทรฉีกหน้า

กลับเข้ามา ครั้นพระราชยานถึงประตูราชสำราญแล้ว เป้าสังข์เข้าเฝ้า
 ขัน สันเสียงแตร กระบวนซึงตั้งอยู่^๑นั้นกรายถวายบังคมพร้อมกัน แต่
 คู่แห่ได้ก้มกับกระบวนซึงเข้าในพระราชวังนั้น เข้าไปส่งเสด็จในพระราชวัง
 ครั้นแห่ไปถึงที่เคยเป่าสังข์ เป้าแตร ก็ให้เป่าสังข์ เป้าแตรตามระบะ
 กระบวนแห่ทั้ง ๓ วัน ถึงพระตำหนักเสด็จขึ้นจากราชยานเป่าสังข์ เป้าแตร
 สันเสียงแตร สारวักตกรับ ๓ ที่ คู่แห่กรายถวายบังคมพร้อมกัน
 สามหน เจ้าจอมข้างในรับพระหัตถ์เชิญเสด็จไปเปลี่ยนเครื่อง

กระบวนเพลเข้าเชิญพระราชยานกับคู่เคียง อินทร์พรหม เครือง
 สูง เข้าไปรับเสด็จทางประตูทองคัลลา ในพระราชวังเหมือนอย่างแห่
 ทรงฟังสวดทุกวัน แต่แห่เสด็จออกมาทางประตูพรหมขวา คู่แห่ผู้ใหญ่
 ตั้งกระบวนตามทเหมือนคอบรับเสด็จแห่กลับทุกวัน ขอเฝ้า^๒นั้นตั้งกระบวน
 อยู่ข้างโรงทองให้พร้อมกัน คู่แห่ที่แห่เสด็จพระเจ้าหลานเธอออกมา
 โสกันต์เพลเข้านั้น คู่แห่ที่นั้นเดินตรงไปตามถนนถึงประตูหช้าง
 เลี้ยวมาตามถนนนำโรงทอง ต้นเชือกหยดเพียงข้างเกย เมื่อพระราช
 ยานประทับเกย^๓ คู่แห่ที่อยู่นอกให้เป่าสังข์ เป้าแตร สันเสียงแตร
 สारวักตกรับ ๓ ที่ คู่แห่กรายถวายบังคมพร้อมกัน ๓ หน เสด็จลงจาก
 เกยชำระพระบาทแล้ว เสด็จตามผ้าลาดเข้าประตูมขกระดานพระมหา
 ปราสาทเปลื้องเครื่องในฉาก ทรงฉลองพระองค์ออก พระภูษาถอด
 เสด็จไปทรงนั่งเหนือผ้าลาด ผืนพระภักตร์ส้มมงคลทิศ^๔ ยกคู่แห่
 มาตั้งกระบวนคอบรับเสด็จเหมือนอย่างทุกวัน

ครั้นสิ้นเกล้า ๆ ทรงจุตเทียบทรงศีลแล้ว ชาวพระมาลา พระภษา
 แบ่งกันพระเกษาก้วยพายทอง พายนาก พายเงิน ลวดทอง ลวดนาก
 ลวดเงิน ครั้นถึงพระฤกษ์โหรบอกสิ้นหมอง เป้าสังข์ เป้าแตร ขี่พาทย
 กลองแขก ประโคมไปกว่าจะโลกันต์แล้ว ๆ เสร็จ ชาวพระวาชยาน
 เชิญเสลี่ยงน้อยเข้าไปประทับรับเสด็จที่อัมรินทร์ประทุมขจรสัน (ก้าน
 ควันออก) พราหมณ์ขี่ไม้กระบี่เคียง พระยาเทพอรชุน พระยาพิพัฒน์
 โกษา พระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี พระยาพิพิธโกไคย รวม ๔ คนถอด
 ลำพอกเสียบเข้าเคียงเสลี่ยงแต่อัมรินทร์ประทุมขจรสันก้านควันออก เสด็จ
 มาทรงนำพระพทรมนต์บนพระแท่น เมื่อเสด็จมานั้นคู่แห่งเด็กแลกระบวน
 คู่แห่งเด็กซึ่งค้างอยู่นั้นหมอบรับเสด็จ สारวतिकับคู่แห่งกรวยถวย
 บังคมพร้อมกัน ๓ คน ซึ่งพราหมณ์ถวยนำกรต นำสังข์แล้ว เสด็จ
 ขึ้นพลับพลาเปลื้องฉลองพระองค์ถอด พระภษาถอด ทรงเครื่อง ยก
 คู่แห่งเด็กศิระรุก คู่แห่งเด็กต่างภาษา เครื่องสูง เชิญพระแสง แตร
 สังข์ สारวติ พราหมณ์ ขี่ไม้ โหร เข้ากระบวนแห่คอยรับเสด็จ
 เหมือนอย่างทวัน

ครั้นชาวพระมาลา พระภษาแต่งพระองค์ทรงเครื่องแล้วเสร็จเสด็จ
 ขนเกย ทรงพระวาชยานแล้วเป่าสังข์ คู่แห่งกม็อดประนมขึ้นพร้อมกัน
 สันเสียงสังข์เข้าแตร สันเสียงแตรसारวतिकับ ๓ ที่ คู่แห่งกรวย
 ถวยบังคมพร้อมกัน ๓ คน แต่เชิญเครื่องสูงนำหลัง อินทร์พรหม
 ขันรับเสด็จอยู่ ครั้นसारวติวรรับให้เดินไปจนถึงเป่าสังข์ เป่าแตร

เหมือนอย่างแหม่มนั้น ครั้นถึงประจวบราชนิเวศน์ คุ้แม่ใหญ่กับสาร์วัก
แตร กลองชนะ ซึ่งมีไก่เข้าในพระราชวัง ตรงไปตั้งกระบวนอยู่ตาม
หม่เหมือนอย่างทกวัน ฉันทน์เข้ามาตามที คุ้แม่ใหญ่กับกระบวน
ซึ่งเข้าในพระราชวังนั้นตรงเข้าไปในประจวบราชนิเวศน์ เสด็จถึงประตูแล้ว
กระบวนที่ตรงอยู่นั้นกราบถวายบังคมพร้อมกัน ๓ คน กระบวนแห่ ๆ เสด็จ
เข้าในพระราชวัง พระราชยานประทับเสด็จขึ้นเกย สาร์วักกับ ๓ ที่
กระบวนแห่กราบถวายบังคม ๓ คน ครั้นเสด็จจากเกยกระบวนแห่ก็ออก
ทางประตูทองคลิลา

ครั้นณวันเดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำ เพลาย่ำโมง ๓ กับ
๓ บาท พระฤกษ์จะได้เสด็จทรงพระราชยานแห่มาสมโภชเวียนพระเทียน
ณพระที่นั่งสุทโธลปราสาท มีเครื่องเล่นสมโภช ๓ วัน กระบวนแห่
ไปตั้งกระบวนรับเสด็จส่งเสด็จตามทีเหมือนอย่างเมื่อแห่ทรงฟังสวนนั้น

ณวันเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ ให้เจ้าพนักงานทั้งปวงเชิญเครื่องตั้ง
พระราชพิธีเข้าไปตั้งบนพระที่นั่งสุทโธลปราสาท ให้พร้อมกันเหมือน
อย่างพระราชพิธีโสกันต์ พระราชพิธีตรุษทุก ๆ ครั้ง

พนักงาน ๘ ตำรวจ พระแท่นแว่นพ้ามี่เพดาน มีระย้าผ้าขาว
ตั้งแต่ मुख วันออก ไปเอาเตียงเล็กทองทวงกรมหมื่นศรีสุเทพ เตียงตั้ง
พระบรมมหาราชวัง ๓ ตั้งพระบรมมหาราชวัง ๓ พระพุทธรูป ๓ แล้วให้ทำศาลเทวคา
สงเพียงศาลก ๒ ชั้น มีคาแซลงบังกรวยศาลหนึ่ง ให้ยกเข้าไปตั้ง
กลางพระมหาราชปราสาททิศบูรพา

อนึ่งให้ชาวพระมาลา พระภษา เชิญเครื่องพระพิไชยสงคราม
เครื่องพระสุพรรณบัตรที่หอพระในพระราชวังขึ้นไปตั้งบนเตียงพระมณฑล
แล้วให้แต่งเครื่องพระมูรธาภิเศก จัปพระมหามงคแลสอกลายสีญจน์
เชิญพระภษาดอก เชิญฉลองพระองค์ดอกสำหรับทรง แล้วรับพระ
ภษาทรงต่อขอเผ่าถวาย แล้วให้รับครอบสำริท พานสำริท ใส่มะกรุด
ใส่ส้มข่อย ใส่ใบเงิน ใบทอง ใบมะตูม ใบหญ้าแพรก เป็นเครื่อง
พระกระยาसनาค่อสนมพลเรือนถวายเมื่อวันโสกันต์ ๆ นั้น ให้รับพาน
รองพระเกษา กาน้ำร้อนต่อท่านข้างใน แล้วให้เอาพระมงกุฎ เอาเครื่อง
ทรงไปคอยแต่งพระองค์ที่พลับพลาทรงเครื่องบนลานพระมหาปราสาท
ให้พระราชโกษา หลวงราชวงศ์ไปตามเสด็จรักษาพระองค์ไปกับ
กระบวนแห่ด้วย

อนึ่งให้หลวงสำเร็จพระขรรค์ หลวงสรวรพาวุธ เชิญพระแสงทรง
สั้น ยาว กรวยทิศ กรวยไกร ไปตั้งไปผูก

อนึ่งให้ชาวแสงสรวรพายุทธ เชิญพระแสงของ้าว ไม่เท่าคร่ำทอง
ชนิกตัน แสงขันทัน เชิญพระแสงดาบชุต ๑ พระแสงดาบศิลา ๑

อนึ่งให้อภิรมย์ เชิญพระเสมาธิปัตติ พระฉัตรไชย พระเกวฬ่าย
ไปตั้ง ๓ องค์ แล้วให้เชิญเครื่องสูงหักทองขวางนำหลัง เครื่อง ๘ ชั้น
๔ คัน เครื่อง ๕ ชั้น ๑๔ คัน บังแทรก ๑๐ บังพระสุริย์ ๑ พัดใบก ๑
นุ่งกางเกงยก ใส่เสื้อมีศักร์ คาคาเก็บบายปักไหม ลำพอกแดงหาง
เหี้ยยว ทรงพังสวดโสกันต์ นุ่งสมปักทองขาวชายกรวย เสื้อกรวย

ลำพอกขาว แห้งกลัวยากโสกันต์ สมโภช สนิยเพลา สมัยกล้วย
เสื่อแดงลำพอกแดง

อนึ่งให้สังฆการี เชิญธงไชย กระบี่ขลุ่ยทศ พระครูอุปัชฌาย์ค่อม
มหาเถรเสนาบดีไปตั้งณเตียงพระมณฑล ๕ องค์ ให้เอิกคำยคียบ
ต่อชาวพระคลังในซ้ายมาจับสายสัญญาณ ๓ ที่ ให้วังพระมหาปราสาท
วงเตียงพระมณฑล วงที่สงฆ์ พระสงฆ์อโศกมณฑลด้วย แล้วให้นิมนต์
พระสงฆ์ราชาคณะถาวรณานุกรม.....รูปสวดพระพุทธมนต์ ๑๐ วัน เดือน ๕
แรม ๑๔ ค่ำ เดือนเดือน ๖ ขึ้นค่ำ ๑ ขึ้น ๒ ค่ำ ขึ้น ๓ ค่ำ ขึ้นเช้า เป็น ๔
เพลา เมื่อวันโสกันต์ให้นิมนต์พระสงฆ์มาแต่เข้าให้ทันพระฤกษ์ แล
ให้รับเสลี่ยงอโศก กระทบค่อวิเสศ

อนึ่งให้ชาวคลังศรัทธาเอาอาคันไปแต่งที่พระสงฆ์พระที่นั่งกลีต
มหาปราสาท แล้วให้ทาสยงทูลเกล้าฯ ถวาย ๗ พระสงฆ์องค์ละเงิน

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติทำพายทอง ๑ พายนาก ๑ พาย
เงิน ๑ ลวดทอง ๓ ลวดนาก ๓ ลวดเงิน ๓ ส่งให้ชาวพระมาลา พระ
ภรรยา ๗ สำหรับจะไถ่กันพระเกษา แล้วให้เอาขันน้ำ กระโถน ไปตั้งถวาย
พระสงฆ์ฉันตักเพลา

อนึ่งให้หลวงมโหฬารวัย ส่งพระเต้าปทุมนิมิตรทอง ๑ นาก ๑
เงิน ๑ ให้สนมพลเรือน

ให้ชาวพระคลังในซ้ายส่งพระเต้าปทุมนิมิตรสำริดให้สนมพลเรือน
แล้วจ่ายค้ายคียบให้ชาวพระมาลาภุษาสอศพระ..... สังฆการีจับสายสัญญาณ
ให้พ่อพระสงฆ์อโศก วงพระมหาปราสาท วงเตียงพระมณฑล วงที่

สงว พระมหามงคล ๖ มงคลคู่แท้แท้ ๘๐ ย่นท้ายเอก ๖ คำลึง โท๒ ซึ่ง
แล้วให้ท้ายกระต่าย ง่ายเครื่องเขียนให้ผู้ต้องถูกฉัตรให้ครบตามจำนวน
แล้วให้เอาอ่างเงินใหญ่ต้นเถาไปตั้งศาลาพระมหาปราสาท ๒ นอกประตู
ราชสำราญ ๒ ศาลาลูกขุนขวา ๒ ศาลาลูกขุนซ้าย ๒ ทิมคายคำรว ๒
ทิมคายขาววัง ๒ รวมอ่าง ๑๒ ไปไปตั้งแต่วัน เดือน ๕ แรม ๑๓ คำ
เพลาเข้า

อนึ่งให้โหรรับพานทองต่อสนมพลเรือน ใส่เข้าเปลือกเข้าสาร
ไปรยนำเสด็จแห่ทรงฟังสวด แห่สมโภช ๖ วัน ๗ เปลา ๆ ละ ๒ คน
แล้วให้เบิกผ้าขาวต่อพระคลังวิเสศศาลเทวคยา ๖ คอก วงศาลเทวค
ยาว ๘ คอกต่อหนึ่ง แล้วให้รับขัตถ์ขอกกล้วยกว้างคอก ๑ ต่อสนม
พลเรือน บายศรีทอง ๓ ชั้น แบ่งหอม น้ำมันหอม เครื่องขัตถ์ เทียน
คีร์สีกร ๒ คีร์สีทอวิเสศนอก บวงสรวงเทวคยาบูชาทุกวันเดือน ๖
ขึ้น ๓ คำเพลาเข้า แล้วให้คอยขอกถูกยี่ให้สิ้นของไชยเมื่อเพลาจะ
โสกันต์ด้วย

อนึ่งให้สนมพลเรือนรับเครื่องนมัสการเครื่องทองใหญ่ต่อท่านพนักงาน
งานข้างในเชิญมาตั้งบนพระที่นั่งสุทนต์มหาปราสาท ๕ เดือน เดือน ๕ แรม
๑๔ คำเพลาย้ายสำหรับ ๑ เดือน เดือน ๖ ขึ้นคำ ๑ ขึ้น ๒ คำ เปลาย้าย
วันละสำหรับ ๕ เดือน เดือน ๖ ขึ้น ๓ คำเพลาเข้าสำหรับ ๑ ให้มีพุ่มเข้าดอก
คอกไม้ธูปเทียนสำหรับเครื่องให้พร้อม แล้วให้รับพานสำริด ครอบ

สำรุดต่อท่านข้างในใส่มะกรูด ใส่ส้มย่อย ใส่ใบมะตูม ใบทอง ใบเงิน
 หญ้าแพรก รับพระเต้าปทุมนิมิตร์ต่อคลังมหาสมบัติ ต่อคลังในซ้าย
 เอาหม้อทอง หม้อเงิน ใส่หน้าพระพุทธรูป ๕ คู่ ไปตั้งณเตียงพระ
 มณฑล ถึงเพลวันโสกันต์ให้เอาครอบสำรุดใส่เครื่องพระกระยาสนาน
 ให้ชาวพระมาลากูษา หม้อน้ำที่สงไปส่งให้ขุนศรีสยามพรณที่สงที่ศาลา
 พระมหาปราสาท แล้วให้รับมหาดเล็กทั้ง ๔ เวรแต่งตัวเป็นอินทร์เป็น
 พรหม ๑๖ คน แท้ทั้ง ๖ วัน ๗ เพลา แล้วให้แต่งที่พระเจ้าหลานเธอ
 พระที่นั่งศรีมหาปราสาทในฉากทรงฟังสวดเพลาย้าย ๓ วัน เปลา
 โสกันต์ในฉากนอกฉาก ๒ แท้เพลาหนึ่ง เมื่อสมโภชเวียนพระเทียนตั้ง
 เตียงทองไปเอาทวารกรมหมื่นศรีสเทพ แล้วให้เอาเสื่อเอาม่านไปแต่งที่
 สงบนศาลาพระมหาปราสาท ให้ลูกม่านลายสลักบนศาลาพระมหา
 ปราสาททั้งสองข้าง แล้วให้เบิกเสื่ออ่อนต่อชาวพระคลังราชการอยู่เตียง
 พระมณฑล ๖ ผืน แล้วให้รับขันทองพานทองรองขันต่อท่านข้างในสั่ง
 ให้พรหมณ์โปรยเข้าตอก ๒ พรหมณ์โปรยคอกไม้ ๒ ไหโรยเข้า
 เปลือก ๑ เข้าสาร ๑ รวม ๖ สำรับ ให้รับแต่เช้าวัน เดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ
 เข้าทุกวันไป จนถึงวันเดือน ๖ ขึ้นค่ำ ๑ ขึ้น ๒ ค่ำ ๓ ค่ำ ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ
 แล้วให้ทำยัตร์หอยกกล้วยสง ๘ ชัน ไปส่งให้ไพร่จวน เดือน ๖
 ขึ้น ๓ ค่ำเพลาเช้าจะได้ใส่เครื่องยัตร์ยชาฤกษ์ แล้วให้ยกน้ำชุกราน
 น้ำชาถวายพระสงฆ์ แล้วให้แต่งที่รับเสด็จณเตียงด้วย

อนึ่งให้ ๔ ตำรวจ สนมตำรวจนอก เอากระดานทำอักษรให้สั่ง
 เสมออธิประตูปุรหมขวาทั้งสองข้าง แล้วให้ขึ้นไปดูพระมหาปราสาท

สิ่งใดชำรุดให้เร่งจัดแจงซ่อมแซมทำให้ดี แล้วให้ชำระปัดแล้วผางอย่าให้
รกอยู่ได้ แล้วให้สนมตำรวนนอกทำหลักปักให้สนมพลเรือนผูกม่านบน
ศาลามหาปราสาทด้านตะวันออก ทวันตกตลอดถึงกำแพงแก้วทั้งสองข้าง
ถ้าไม่แจ้งถามสนมพลเรือน แล้วให้จักรเยงเล่นสัสมโกล๑วัน ๑ เพลา

อนึ่งให้กรมท่าซ้ายทำน้ำชา กาแฟ มาดื่มส่งให้มหาดเล็ก ส่งให้
สนมพลเรือนยกถวายพระสงฆ์เพลเช้า เปลาเย็นทั้ง ๕ วัน

อนึ่งให้หลวงธรรมเสนาข้าพระแก้วมรกตจัดแจงอาราธนาพระพุท
ธูป พระไชย พระห้ามสมุทร ส่งให้มหาดเล็กเชิญไปตั้งณเคียงพระ
มณฑล ฅวันเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำเพลเช้า

อนึ่งให้หมองไชย มโหรี ข้พาทย์ กลองแขก แตรสังข์ ไป
ประโคมที่ตงพระราชพิธีวันเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำเพลบ่าย ๒ โมงฅวัน
เดือน ๖ ขึ้นค่ำ ๑ ขึ้น ๒ ค่ำเพลบ่าย ๒ โมง ขึ้น ๓ ค่ำเช้า ๒ โมง บ่าย
๒ โมง ขึ้น ๔ ค่ำ ๕ ค่ำบ่าย ๒ โมง ฅวันเดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำเพลย่ำ
หมองรุ่งให้อานาฬิกาไปตั้งด้วย

อนึ่งให้ราชบัณฑิตเชิญพระบรมธาตุ พระนางสาวดี พระแก้วผลัก
พระไชยทองกับชาวพระราชยาน ชาวพระอริมย์ออกมาตั้งบนพระมหา
ปราสาทแต่ฅวันเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำเพลเช้า ให้อยู่รักษาจนจะแล้วการ

อนึ่งให้พนักงานหัดไทย เกณฑ์ปักไม้ตามนำศาลาลูกขุน
แล้วให้จัดแจงเครื่องเล่นระเบงที่ตำรวนนอกซ้าย โมงครุ่ที่ตำรวนนอก
ขวา กล้วยไม้ตอมหาดเล็ก ๔ เหว หกคะเมนไต่ลวด นอนหอกนอนทวย

กะอัวแห่งควาย กรมนาทำตัวควายจักคนเกินควาย นครบาลก็ผู้ชาย
 เป็นฉัวเป็นเมียแห่งควาย เล่นส่มโกศแต่ฉวันเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ
 เพลาเช้า ไปจนถึงฉวันเดือน ๖ ขึ้น ๕ ค่ำ แล้วให้จับพาทยหลวง
 ๕ พาทยเชลยศึกก็ เข้าไปตั้งนอกวาชวัตรรายทางวันเสียดิทรหนึ่งจึงตั้ง
 ๕ พาทยเป็นพื้นปลา ๒ ฟากทาง ให้ตั้งแต่ประจวบราชสำราญไปจนถึง
 ประตูนพินาศไชยศรี ถ้าเสด็จเข้ามาให้ทำพาทยชนพร้อมกันทั้ง ๖ วัน
 ๗ เพลา

อนึ่งให้กรมนายเข้าสารข้อมให้แก่วิเศษหุงฉวายพระสงฆ์ ๓
 เปลา ๑๕ ถัง แล้วให้เอาเข้าสารสำหรับกระຈากไปส่งต่อวิเศษ.

(หมกฉนัยเพียงนี้ ความต่อไปก็เห็นจะมีแต่เล็กน้อย ๓
 กระแฉความอยู่แล้ว) ๓

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด

